

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1126

15. STUDENOGA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Šokci i baština u Sonti

Veseli duh Šokadije

SADRŽAJ

6

Natpisi na željezničkoj stanici
u Subotici moraju biti na četiri jezika
**(Ne)selektivna
provedba prava
nacionalnih manjina**

9

Subotički ansambl održao koncerte
u Zagrebu

Hajo u Lisinskom

12

Prof. dr. Darko Trifunović,
direktor Instituta za nacionalnu
i međunarodnu bezbednost
**Mi trebamo imati
s Hrvatskom najbolje
moguće odnose**

22

»Tamburaški troplet vojvođanskih
Hrvata« predstavljen koncertom
u Subotici

**Skupa uz tamburu
i pismu**

30

Izabrana djela Balinta Vujkova pred-
stavljena na zagrebačkom Interliberu
**Spomenik
narodnome blagu**

32

XXV. humski dani poezije

**Poezija, proza i ikavica
u Mostaru**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović

(novinar, urednik sportske rubrike)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

(tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Što je jedan zakon?

Slovo na papiru

U zemlji u kojoj se zakoni krše kao dobar dan ili u najboljem slučaju vješto eskivira obveza njihove primjene, što znači i koga obvezuje neki tamo zakon koji propisuje gdje se koji jezici i pisma imaju upotrebljavati kao službeni. Što je jedan zakon? Samo slovo na papiru. Ne obvezuje previše, a može biti dobar adut za pokazivanje i dokazivanje unaprjeđenja i demokratičnosti.

Čini se ne obvezuje zakon ni one od kojih se očekuje da budu prvi u zalaganju za zakonitost rada. Pa čemu onda iznenađenje na željezničkoj stanici Subotica i čemu iznenađenje što se »jezični propust« trebao ispraviti selektivnom primjenom Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma? Da ipak tako neće moći i da u primjeni zakona nema onih srcu milijih objasnilo je, onima kojima treba, resorno pokrajinsko tajništvo u čijem opisu posla je upravo kontrola primjene prava na službenu uporabu jezika i pisma. Tako je slučaj natpisa na subotičkoj željezničkoj stanici stvar zakotrljao i malo više i dalje od Subotice. A to malo više i malo dalje znači da će natpisi na jezicima nacionalnih manjina morati biti na cijeloj dionici od Novog Sada do Subotice, i to bez selekcije na one srcu milije i one malo manje drage, kojima valjda po toj gradaciji ni ne trebaju nikakva prava.

Još jedan zakon će silom prilika (neki kažu pritiska iz vana, čitaj Europska komisija) ipak zaživjeti. To je Zakon o elektroničkim medijima po kome je Srbija od 4. studenoga trebala imati novo Regulatorno tijelo za elektroničke medije (REM). I vjerojatno bi se još dugo razvlačilo sa starim REM-om da Europska komisija nije u nedavno objavljenom Izvješću o Srbiji istaknula da Srbija nije ostvarila nikakav napredak u slobodi izražavanja u odnosu na prethodnu godinu, te da je, između ostalog, neophodno uspostaviti neovisnost REM-a, uključujući izbor novih članova njegovog Savjeta.

Nemojte se sada zanositi i pomisliti kako svatko od nas ima pravo tu i tamo prekršiti neki zakon ili praviti se da ne zna. To kod nas običnih ne prolazi.

Z. V.

Zastupnica Jasna Vojnić govorila je u Hrvatskom saboru

Crvene linije koje se ne smiju prijeći

U ime Kluba zastupnika Hrvatske demokratske zajednice zastupnica **Jasna Vojnić** izrazila je sućut svim obiteljima nastradalih na željezničkom kolodvoru u Novom Sadu, a zatim je iznijela svoje viđenje o pretpristupnim pregovorima Srbije Europskoj uniji i onome što konkretno Hrvatska može učiniti za Hrvate u Srbiji i koje su to crvene linije koje se ne smiju prijeći:

»Svi vi znate za garantirane mandate koji su bili potpisani 2004. godine između Hrvatske i Srbije, pozdravljam što je to Republika Hrvatska provela i što imamo tri saborska zastupnika iz reda srpske zajednice, ali u Srbiji je taj broj jednak nuli. Također, nacionalne manjine se financiraju toliko i na takav način da krovna institucija može funkcionirati kao neka udruga. Neprocesuiranje ratnih zločina je također još

uvijek crvena linija kao i komemoriranje žrtava. Zna da je 35.000 Hrvata prognano iz Srijema, a 25 ubijeno i da danas nema niti jedno obilježje, niti prakse komemoriranja u Srbiji. Strategije zastrašivanja su vam dobro poznate kroz medijske napise, govore mržnje, zastraživanje pri upisu u nastavu na hrvatskom jeziku, a ono što je najgore od svega je izostanak reakcije u slučajevima povrede prava od strane predstavnika vlasti. Također je na sceni i otimanje ili prisvajanje manjinske baštine, a s ekonomskog aspekta najčešće Hrvati žive u mjestima u kojima danas još uvijek nemaju vodu ili kanalizaciju. Dakle, situacija nije sjajna. Ali Hrvatska može učiniti dosta toga. Trenutno je izrada novog Akcijskog plana za manjine u okviru Poglavlja 23 i ono što moramo inzistirati je zapravo da se ove neke stvari i minimum minimuma ispoštuje. Trebamo potaknuti bilateralne susrete jer u bilateralnim susretima se zaista mnogo toga može riješiti. Mi želimo da Srbija uđe u Europsku uniju i ne tražimo, što bi oni rekli 'hleba preko pogače'. Ali Srbija zaista mora ispoštovati neke stvari. Da nije sadašnje vlade, premijera **Andreja Plenkovića**, kapitalnih projekata, kadrovskog snaženja, uključivanja u Hrvatski sabor, za Hrvate u Srbiji vrlo uskoro bismo čuli da smo samo nekada negdje postojali i da smo iza sebe ostavili predivnu bogatu povijest«, rekla je Jasna Vojnić.

H. R.

DSHV: 33 godine od ubojstva Krešimira Hercega iz Višnjiceva

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini podsjetio je kako je prije 33 godine ubijen **Krešimir Herceg** (rođen 1938.), Hrvat iz Višnjiceva, sela kod Šida. Herceg je ubijen zbog svoje nacionalne pripadnosti, a ubojstvo se dogodilo 7. studenoga 1991. na kanalu Šarkudin. Kako se navodi u dosjeu Fonda za humanitarno pravo iz Beograda, ubojstvo Krešimira Hercega po vlastitom priznanju počinio je **Đorđe Dvoranac** iz Višnjiceva. U dosjeu stoji kako okolnosti samog ubojstva nisu u potpunosti razjašnjene i da postoje dvije verzije samog događaja. Kako se dodaje, Dvoranac je uhićen 7. studenoga 1991. godine oko 23 sata. Dva dana kasnije protiv njega je podnijeta kaznena prijava Okružnom javnom tužilaštvu u Srijemskoj Mitrovici. U samoj kaznenoj prijavi navedeno je da »[p]rema kazivanju mještana sela Višnjiceva, Herceg se na više mjesta i više puta eksponirao kao velikohrvat, vrijeđao poznanike, susjede i sl., upućivao prijetnje Romima sela Višnjiceva da će dovesti ustaše da ih kolju i slične provokacije. Pretpostavlja se da je i ovoga puta Krešimir htio dokazati kako bez ičijeg znanja i odobrenja, kad god

on to želi, [može] ući i izaći iz sela, i to neprimijećen, a kada je bio primijećen pokušao je pobjeći gdje je ovom prilikom izgubio život«. Đorđe Dvoranac pušten je iz pritvora nakon dva dana. Naredne godine Okružno javno tužilaštvo iz Srijemske Mitrovice odbacilo je ovu kaznenu prijavu.

»Ni danas Đorđe Dvoranac nije osuđena osoba, premda se hvalio ubojstvom Hercega i premda su za to ubojstvo mnogi Višnjicevčani znali. I danas izjava Krešimirova sina **Milana Hercega** da bi mu život bio lagodniji da je promijenio prezime, tjera strah u kosti. Nije to učinio! DSHV i u slučaju ubojstva Hercega čvrsto traži nezaborav za žrtve koje su podnijeli Hrvati ubijeni i nestali u Srijemu i Bačkoj od 1991. do 1995. To je moguće isključivo ako se na mjestu njihova stradanja podigne trajni memorijal i usustave prakse sjećanja na stradale«, navode u DSHV-u.

Inače, ovim se slučajem bavila i televizijska emisija *Insajder* emitirana krajem 2005. na TV B92. Spomenuta emisija pod naslovom *Ubistvo u Višnjicevu* dostupna je na kanalu *Youtube*.

H. R.

Jezici manjinskih zajednica Vojvodine

– uspjesi i problemi

U okviru obilježavanja Dana ukrajinskog jezika i pismenosti 6. studenoga u Novom je Sadu održan okrugli stol »Jezici manjinskih zajednica Vojvodine – uspjesi i problemi« u organizaciji Društva za ukrajinski jezik, književnost i kulturu.

U radu okruglog stola sudjelovala je v. d. ravnateljice NIU *Hrvatska riječ* **Mirjana Trkulja** i članica Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužena za obrazovanje **Nataša Francuz**.

Mirjana Trkulja je rekla da se NIU *Hrvatska riječ* suočava se s nizom izazova koji otežavaju funkcioniranje ustanove, a ti su izazovi veoma slični onima u drugim manjinskim novinsko-izdavačkim ustanovama.

»Primarni izazov je nedostatak sredstava za unaprjeđenje rada ustanove, jer su sredstva koja dobivamo iz proračuna Autonomne Pokrajine Vojvodine namijenjena i dovoljna za tiskanje tjednika i podlistaka. Budući da moderno doba i sveprisutna digitalizacija utječu i na nas, morali smo napraviti iskorak i omogućiti našim čitateljima praćenje informacija o događanjima u zajednici u stvarnom vremenu putem internetskih platformi i društvenih mreža. To bi zahtijevalo dodatno zapošljavanje i angažiranje honorarnih suradnika, budući da je broj zaposlenih u ustanovi premalen za obavljanje tako velikog opsega posla. Ovakav način rada podrazumijeva angažiranost tijekom cijelog dana, svakoga dana u tjednu. Još jedan od izazova je pronalaženje suradnika, jer priroda posla zahtijeva stalnu dostupnost i angažman«, kazala je Trkulja.

Kako je istaknula, dobivanje suglasnosti za dodatno zapošljavanje također predstavlja otežavajuću okolnost koja je zajednička svim manjinskim izdavačkim ustanovama.

»Kada govorimo o uspjesima u proteklih nekoliko godina, neke izazove uspjeli smo riješiti zahvaljujući potpori našeg osnivača i krovne institucije hrvatskog naroda u Srbiji – Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji, kao i Vlade Hrvatske. Prošle godine HNV nam je osigurao vlastiti prostor za rad ustanove nakon više od 20 godina rada u, blago rečeno, neadekvatnom zakupljenom prostoru. Zahvaljujući Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova EU Republike Hrvatske dobili smo sredstva za uređenje

i opremanje televizijskog studija, čime ćemo ne samo unaprijediti rad NIU *Hrvatska riječ*, već i povećati medijsku vidljivost hrvatske manjinske zajednice u Srbiji. Što se tiče informiranja, hrvatska nacionalna zajednica u Srbiji suočava se s nekoliko problema: ograničeni financijski resursi, nedovoljna dostupnost sadržaja na hrvatskom jeziku, nedovoljna zastupljenost u većinskim medijima i ograničena medijska vidljivost na nacionalnoj razini«, rekla je Mirjana Trkulja.

Nataša Francuz pozdravila je prisutne i u ime **Jasne Vojnić**, predsjedavajuće Koordinacije nacionalnih vijeća, i upoznala sudionike okruglog stola s obrazovanjem na hrvatskom jeziku u Srbiji, od jaslica, osnovne i srednje škole, do lektorata i odlaska na studije. Istakla je značajnu potporu i Vlade Hrvatske, od kapitalnih projekata

Na okruglom stolu govorilo se i o problemima u obrazovanju. Jedan od problema je i neprovođenje anketiranja učenika za izborne predmete jezika manjina, upošljavanje jezično stručnog kadra i slično.

pa sve do potpora Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstva znanosti i obrazovanja, županija, općina, škola i pojedinaca. Zahvaljujući tim potporama i hrvatska zajednica također može pružati brojne potpore u nastavi.

»Možemo se kao zajednica pohvaliti i svim prevedenim udžbenicima za osnovnu školu i gimnaziju na hrvatskom jeziku kao i izrađene nacionalne dodatke i autorskim udžbenikom za 1. i 2. razred izbornog predmeta hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture«, rekla je Francuz.

J. D.

Natpisi na željezničkoj stanici u Subotici moraju biti na četiri jezika

(Ne)selektivna provedba prava nacionalnih manjina

»Na teritorijima lokalnih samouprava kroz koje prolazi pruga Novi Sad – Subotica svi natpisi na željezničkim stanicama morat će biti ispisani i na jezicima nacionalnih manjina koji su u službenoj uporabi«, navode u nadležnom pokrajinskom tajništvu

O d rušenja nadstrešnice na željezničkoj stanici u Novom Sadu, kada je poginulo 14 ljudi, željeznički promet između Beograda i Novog Sada odvija se do Petrovaradina, a stanica je i dalje zatvorena. Tragedija u Novom Sadu otvorila je brojna pitanja veza na za rekonstrukciju stanice i propuste koji su doveli do pogibije 14 ljudi. Još uvijek zbog toga nitko nije uhićen, a što se političke i moralne odgovornosti tiče jedino je ministar građevinarstva, prometa i infrastrukture **Goran Vesić** podnio ostavku.

Tragedija u Novom Sadu u drugi plan je stavila rado-ve na željezničkoj pruzi od Novog Sada do Subotice. A samo prije nešto više od mjesec dana predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** najavio je u Subotici da će brza pruga Novi Sad – Subotica biti otvorena 24. studenoga. Najavljeni datum sada je upitan.

Prvo mađarski, pa engleski, a ostali?

I prije tragedije taj datum je u pitanje doveo i sam Vučić, ali zbog jezika. Vučiću su zasmetali natpisi na informativnim pločama samo na srpskom i engleskom jeziku, pa je poručio da stanica neće biti otvorena dok natpisi ne budu ispisani i na mađarskom jeziku.

»Vidjeli ste natpise na srpskom i na engleskom jeziku, ali nam ovdje nedostaje mađarski jezik. Neće vam se stanica otvoriti dok ne budu natpisi i na mađarskom jeziku. Prvo na srpskom, na mađarskom pa onda na engleskom jeziku, jer nam je ovdje mađarski jezik važniji nego engleski«, rekao je tada Vučić novinarima.

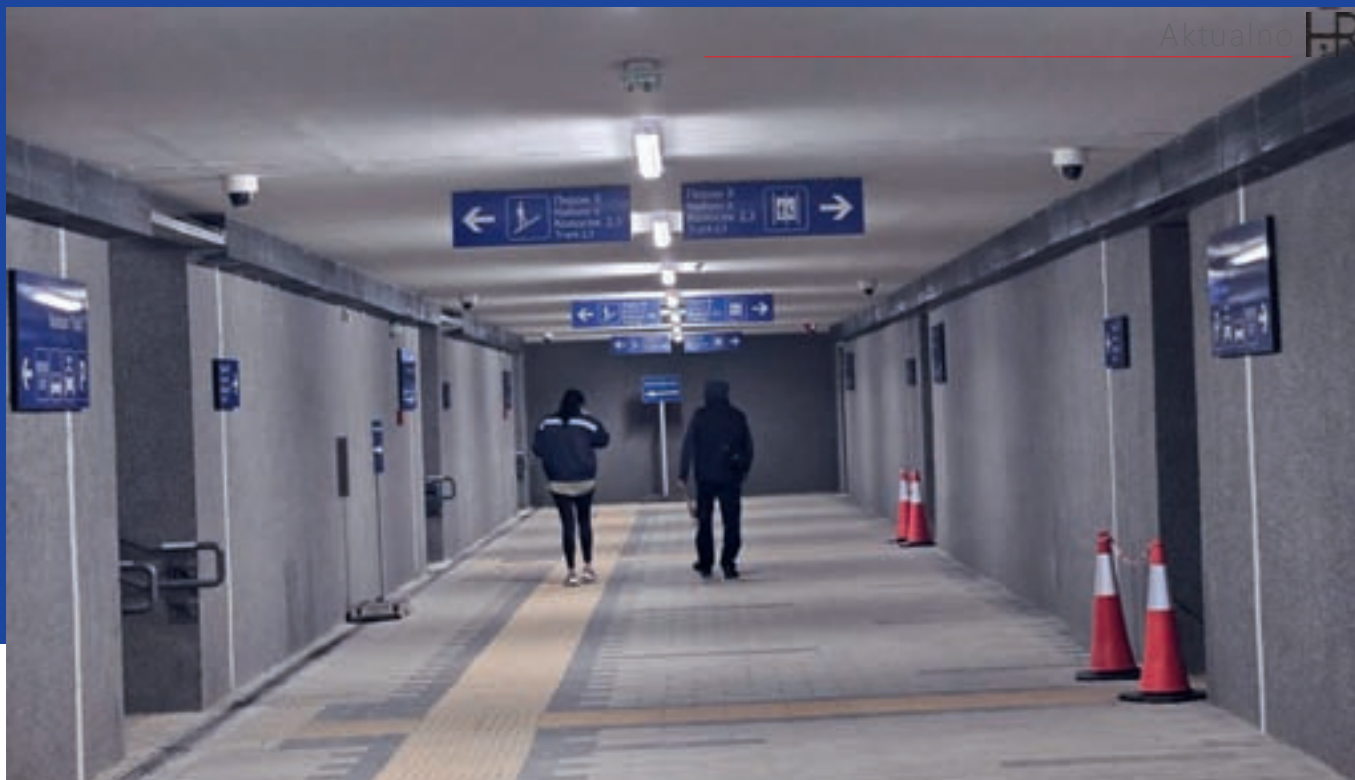
O drugim jezicima koji su na teritoriju Grada Subotica u službenoj uporabi ni riječi. Ni od Vučića ni od Saveza vojvođanskih Mađara kome očigledno prava drugih manjina, ista ta na osnovu kojih se traže i natpisi na mađarskom, nisu bitna. Kako prenosio Radio *Slobodna Europa*, zamjenica gradonačelnika Subotice **Csilla Góli** je 18. listopada u sjedištu Saveza vojvođanskih Mađara rekla novinarima da će vrlo brzo biti postavljene nove ploče na željezničkoj stanici Subotica na kojima će biti natpisi na srpskom, na ćirilichnom pismu, na mađarskom i na engleskom jeziku.

»Bit će ispisano onako kako je u Subotici najavio i predsjednik Srbije Aleksandar Vučić«, rekla je.

No, natpisi će ipak biti ispisani i na drugim jezicima koji su u Subotici u službenoj uporabi. Na tome, pozivajući se na zakonsku obvezu, inzistira Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice koje je na zakonsku obvezu

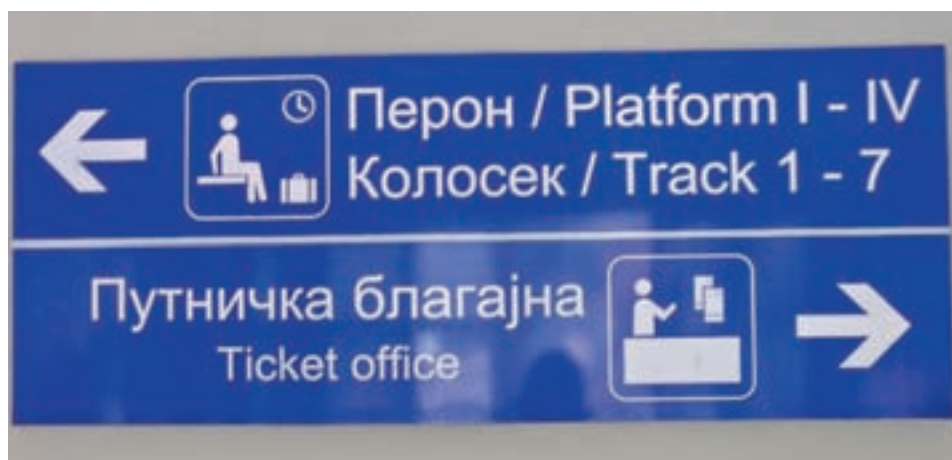

podsjetilo i Grad Suboticu i JP *Željeznice Srbije*, ali i druge lokalne samouprave na dionici od Novog Sada do Subotice.

Zakon isti za sve manjine

U dopisu, a koji je iz Pokrajinskog tajništva na naš zahtjev, dostavljen i redakciji *Hrvatske riječi*, Grad Subotica i *Željeznice Srbije* upozoravaju se na obvezu poštovanja Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma prilikom postavljanja svih javnih natpisa i obavještenja.

»Podsjećamo da je na teritoriju jedinice lokalne samouprave kroz koji prolazi navedena dionica, Statutom Grada Subotica, uveden u službenu uporabu, pored srpskog jezika i ćirilnog pisma, bunjevački jezik i pismo, mađarski jezik i pismo i hrvatski jezik i pismo. Stoga je potrebno da se ispoštuju odredbe Statuta, te da svaka vrsta ispisivanja, na željezničkim stanicama koje se nalaze na teritoriju Grada Subotica mora biti u skladu sa Statutom«, navodi se u dopisu koji je potpisao pokrajinski tajnik za

obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice **Róbert Ótott**.

Pokrajinsko tajništvo navodi da su dopisi poslani preventivno kako bi se osigurala zakonitost poslovanja i postupanja i da se »spriječe štetne posljedice po zakonom i drugim propisom zaštićena dobra, prava i interese, kao i eventualni budući inspekcijski nadzori, sudski postupci i dodatni financijski izdaci«.

Prilikom postavljanja ploča s natpisima na jezicima nacionalnih manjina moraju se konzultirati nacionalna vijeća nacionalnih manjina, čiji su jezici u službenoj uporabi kako bi se osiguralo pravilno ispisivanje javnih natpisa.

U dopisu *Željeznica Srbije* podsjeća se da ista obveza ispisivanja naziva i na jezicima nacionalnih manjina postoji za sve lokalne samouprave kroz koje prolazi pruga Novi Sad – Subotica.

»Ukazujemo da je na teritoriji jedinica lokalne samouprave kroz koje prolazi navedena dionica, statutima općina ili gradova, uvedeno u službenu uporabu, pored srpskog jezika i ćirilnog pisma, više jezika nacionalnih

manjina, imajući u vidu multinacionalni sastav stanovništva. Stoga je potrebno da se ispoštuju odredbe statuta svake jedinice lokalne samouprave, te da se svaka vrsta ispisivanja na željezničkim stanicama uskladi sa statutima jedinica lokalne samouprave«, navodi se u dopisu i podsjeća da je to tajništvo nadležno za kontrolu primjene službene uporabe jezika i pisma.

Z. V.

Godišnja skupština Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata

Jačanje suradnje sa zavičajem

Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata održala je u četvrtak, 7. studenoga, svoju redovitu godišnju skupštinu. Na početku svečane skupštine obratio se predsjednik Zajednice **Ivo Martino-vić**, koji je u svom govoru istaknuo najvažnije aktivnosti koje je Zajednica provela u protekloj godini. Također je istaknuo potrebu da mjerodavne institucije Hrvatske ubu-

uspješnu suradnju i odlučnost Vlade da u kontinuitetu pojača pomoć prema hrvatskim manjinama u svijetu, pa tako i prema hrvatskoj manjini u Srbiji. Među počasnim gostima na svečanoj skupštini i koncertu nazočila je i predstavnica gradonačelnika Grada Zagreba, viša stručna savjetnica za međugradsku i međunarodnu suradnju **Tihana Marić**.

Svečani dio skupštine održan je u Maloj dvorani Koncertne dvorane *Vatroslav Lisinski*, a nakon nje, drugi dan zaredom, održan je koncert tamburaškog ansambla *Hajo* iz Subotice, uz gostovanje **Antonije Dulić** i klapu *More* iz Šibenika. Nakon koncerta, u holu ispred Male dvorane organizirano je druženje uz hranu i piće. Hranu je odabrao **Rene Bakalović**, vodeći stručnjak za gastronomiju u Hrvatskoj.

Ovogodišnja skupština Zajednice bila je i humanitarnog karaktera. Zaradu i posebne prihode, koji su prikupljeni ovom prigodom i s ovom nakanom, usmjereni su kao pomoć hrvatskoj zajednici u Hrtkovcima. Prikupljena sredstva u iznosu od 1.000 eura prepustili smo im da po svojoj želji kupe tambure za dječju tamburašku sekciju. Donaciju je primio **Mirko Paulić**, predsjednik HKD-a *Dr. Nikola Dogan* iz Hrtkovaca, koji je s hrtkovačkim župnikom **Ivicom Živkovićem** nazočio skupštini. Svi oni koji mogu i žele pomoći donacijom, bilo za Hrtkovce, bilo za daljnji rad i aktivnosti Zajednice ili za članarinu (10 EUR/god), to mogu učiniti na ovaj broj računa: Zajednica PHSBB, Ulica grada Vukovara 235, HR-10000 Zagreb, IBAN: HR9323600001101373071

(za uplate iz inozemstva: SWIFT: ZABHR2X; Zagrebačka banka d.d., Zagreb, HR)

svrha: donacija (ili članarina ili Hrtkovci)

Ivana Andrić Penava

duće pruže veću financijsku podršku svim hrvatskim nacionalnim zajednicama u svijetu, pa tako i onima u Srbiji. Na kraju je podijelio zahvalnice zaslužnim Hrvatima iz Vojvodine i članovima Zajednice za njihov doprinos očuvanju zajednice Hrvata u Vojvodini, a to su: **Naco Zelić** (za izniman doprinos očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta Hrvata u Vojvodini), **Marija i Luka Štilinović** (za izniman doprinos u skrbi za generacije studenata iz Srijema, Banata i Bačke koji su studirali u Hrvatskoj) i **Zlatko Pinter** (za izniman doprinos širenju istine o stradanju hrvatske nacionalne manjine i drugih manjina u Srbiji tijekom 1990-ih i zaštiti njihovih prava). U ime netom preminulog Nace Zelića zahvalnicu je primio njegov sin **Goran Zelić**.

Svečana skupština Zajednice održana je pod pokroviteljstvom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i hrvatske Vlade, a kao izaslanik predsjednika Vlade Hrvatske okupljenima se obratio savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske dr. sc. **Milan Bošnjak**, koji je, među ostalim, pohvalio aktivnosti Zajednice te je naglasio zajedništvo kao glavni preduvjet za

Subotički ansambl održao koncerte u Zagrebu

Hajo u Lisinskom

Dvije večeri zaredom, 6. i 7. studenoga, ansambl *Hajo* iz Subotice imao je cjelovečernje koncerte u maloj dvorani Koncertne dvorane *Vatroslav Lisinski* u Zagrebu. Kako su pojedini hrvatski mediji prenijeli bila je to »tamburaška čarolija«, koja je kroz pjesme zagrebačku publiku upoznala, a neke i podsjetila na stare običaje, tradiciju, na neko vrijeme koje se više vratiti neće.

Koncert pod nazivom »Vrime piše priče« okrunio je 36 godina dug rad usavršavanja, muziciranja i autorskog stvaralaštva. Zapravo, cijeli koncert bio je prikaz autorskog rada. Veliki dio izvedenog programa nalazi se na tri CD-a koja su objavljena u izdanju *Croatia recordsa*.

Ovaj koncert subotički ansambl *Hajo* svrstava među rijetke glazbenike iz Vojvodine koji su imali priliku nastupiti u ovoj dvorani.

»Svaki glazbenik zna što znači nastupiti u Koncertnoj dvorani *Vatroslav Lisinski*. To je bio naš dugogodišnji san, koji smo dosanjali. Osim **Zvonka Bogdana**, zapravo mi smo jedini s ovih prostora, kada je u pitanju tamburaška glazba, koji smo imali čast nastupiti u ovoj dvorani. No, to je osim časti i velika odgovornost, jer smo željeli u najboljem svjetlu prikazati sve ono što radimo, stvaramo, sve što se nalazi u našim pjesmama, naše običaje, tradiciju koja je vezana za naš narod«, kaže **Tomislav Vukov**, autor tekstova i glazbe.

Uz njega nastupili su, kao i proteklih 36 godina **Marinko Piuković**, **Ivan Piuković** i **Branko Kutuzov**, te mlade snage **Davor Ševčić** i **Vladimir Peić Tukuljac**.

Na ovom koncertu kao gošća nastupila je **Antonija Dulić**, koja je gost i na dosadašnjim CD-ima, te klapa *More* iz Šibenika s kojom ansambl ima izvrsnu suradnju.

»Prije par godina napisao sam pjesmu *Ratari i ribari* i tražio sam klapu da napravimo nešto novo, drugačije, autentično, a **Dražen Ševerdija** iz klapa *More* napisao je pjesmu *Bunjevac i Dalmatinac* te su oni tražili tamburaše. Ova suradnja rodila se doslovno u pet minuta i nadam se da će trajati još dugo«, pojašnjava Vukov.

Druge večeri prije koncerta održana je svečana Skupština Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, na kojoj je bilo riječi o djelovanju ove zajednice, ali i želji da se pomogne Hrvatima u Vojvodini. Tako se ovom prigodom, po riječima predsjednika Zajednice **Ive Martinovića**, prikupljao i novac za kupovinu tambura u župi u Hrtkovcima. Ujedno, ova zajednica bila je suorganizator koncerta i logistička potpora.

Koncert su podržali i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Hrvatska radio-televizija, Hrvatski radio, *Fina*, HGU *Festival bunjevački pisama* i OPG *Došlović*.

Nakon ovog koncerta u dvorani *Vatroslava Lisinskog* ansambl *Hajo* će kao gosti nastupiti na koncertu koji će klapa *More* održati 21. studenoga u subotičkoj Sinagogi.

Le. C.

Obnova vrtića i zajednička tradicija

Prema Programu prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije koje raspisuje Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske za tekuću godinu odobreno je 33 projekta ukupne vrijednosti 1,5 milijuna eura. Među onima koji su odobreni su i projekti Družba Kćeri Milosrđa tsr Sv. Franje iz Subotice i rimokatolička župa Presveto Trojstvo iz Selenče.

Za budućnost najmlađih

Projekt »Ulaganjem u obrazovanje najmlađih ulažemo u budućnost 3« proveden je u suradnji Družba Kćeri Mi-

radni prostor. Kuhinja je također bila zrela za obnovu jer je nakon toliko godina uporabe potpuno dotrajala. Naš vjerni partner u ovim projektima je Grad Valpovo koji se uvijek javio s idejama na obostranu korist. Ostaje uvijek još stvari za rješavati, nadamo se da ćemo i u budućnosti na drugim natječajima ostvariti nova sredstva, jer samo putem natječaja možemo naći sredstva za nova ulaganja. Svatko tko uđe ovdje može vidjeti svojim očima koliko još posla ima za uraditi. Moramo se snalaziti na sve načine, tako da ćemo se i dalje javljati na natječaje. Imamo na umu mnogo projekata, neke ćemo i po etapama raditi. Ostaje da se vidi što je sljedeće«, rekla je sestra **Silvana Milan**.

O vremena, o običaji

U sklopu projekta prekogranične suradnje članovi pjevačkog zbora i biblijske grupe sudjelovali su u zajedničkoj aktivnosti na manifestaciji *O vremena, o običaji* u domu kulture u Jurjevcu Punitovačkom. Upravo je i sam projekt nazvan po imenu te manifestacije. Članovi rimokatoličke župe Presveto Trojstvo iz Selenče predstavili su se s nekoliko pjesama koje je pripremio župni zbor zajedno s kantorom **Ferkom Gašparovskim**, te nekoliko recitacija koje je pročitala župna katehistica **Ana Koleková**. Župna zajednica iz Selenče je putem ovog projekta realizirala

losrđa tsr Sv. Franje iz Subotice i Grada Valpova. Budući da je ovo već treći zajednički projekt, ovoga puta se u vrtiću *Marija Petković – Sunčica* potpuno obnovio ured i renovirala kuhinja, točnije građevinskih radova nije bilo, radila se zamjena enterijera. Ukupno su na natječaju dobili 29.784 eura od kojih je vrtić *Sunčica* dobio 16.000 eura.

»Tijekom proteklih godina obnovili smo cijeli parketni pod u vrtiću, renovirao se toalet za mališane, sredili smo fasadu na starom objektu, a sada su na red stigle kuhinja i uredski prostor. Od velikog značaja nam je ovaj projekt jer je ured već bio u jako lošem stanju. Sada smo pomoću ovih sredstava dobili na samoj funkcionalnosti prostora, a i naravno ljepše izgleda cjelokupni

izgradnju parking prostora za potrebe župe i crkve. Na natječaju je ovaj projekt dobio 14.580 eura od kojih je 7.380 eura pripalo župi Presvetog Trojstva. Kako kaže župnik **Siniša Tumbas Loketić**, ovo je prva suradnja s načelnicom Općine Punitovci **Jasnom Matković**, a ideja za zajedničke projekte imaju bar za narednih pet godina.

»U okviru projekta Općina Punitovci je opremila prostorije društvenog doma, tj. nabavila stolove i stolice, a mi smo radili na uređenju pristupne površine ispred crkve i župe u vidu parkinga. Projekt je završen i opravdan, dokumentacija je poslana i sve je uspješno okončano.

Svi smo izrazili želju da i sljedeće godine nastavimo suradnju i aktivnosti. Stoga smo već dogovorili ideju za naredni natječaj. Zahvalni smo Vladi Hrvatske, Ministarstvu za regionalni razvoj i fondova Europske unije, te Općini Punitovci na divnoj suradnji. Divni ljudi iz Punitovaca su nam mnogo pomogli oko dokumentacije i svega ostalog što je bilo potrebno za sam projekt. Hvala i Europskoj uniji koja svojim fondovima pomaže razvoj i ostvarenje naših projekata«, rekao je župnik Siniša Tumbas Loketić.

I. U.

Petrović: Ugrožena konkurentnost domaće privrede

Predstavljajući knjigu pod nazivom *Makroekonomske krize i reforme u Srbiji 1980. – 2023: Ekonometrijska analiza*, akademik i donedavni predsjednik Fiskalnog savjeta Srbije **Pavle Petrović** osvrnuo se u svom govoru na aktualnu makroekonomsku situaciju u zemlji, prenosi Forbes.

Oko jedan posto radno sposobnog stanovništva ili oko 40.000 ljudi godišnje emigrira iz Srbije, kazao je Petrović na samom početku svog obraćanja u svečanoj dvorani Srpske akademije nauka i umetnosti. A na opseg emigracija, nastavio je, utječe kvaliteta institucija i javnih usluga, poput obrazovanja i zdravstva, barem u istoj mjeri u kojoj na njih utječe visina plaće.

Petrović kaže da je do sličnog rezultata došao i OECD, rekavši da emigracije pokreću slabe institucije, visoka korupcija, bolje prilike za adekvatno zaposlenje, pa tek onda visina plaće.

Emigracija stanovništva, zajedno s lošom demografskom slikom, dovela je i u Srbiji i u zemljama centralne i istočne Europe do naglog pada stope nezaposlenosti. Uz to, manjak radne snage doveo je do toga da realne plaće rastu brže od produktivnosti.

»Kumulativno od 2019. do 2023. godine plaće su realno rasle 18,2 posto, a produktivnost je istovremeno porasla 14,8 posto. U 2024. se taj trend zaoštava, pa su plaće rasle 9,2 a produktivnost 3,6 posto. To je na srednji rok neodrživa situacija, jer će takav trend kočiti ekonomiju i destimulirati investicije«, upozorio je Petrović. Također je upozorio da visok rast plaća i realno jačanje vrijednosti dinara ugrožavaju konkurentnost domaće privrede.

»Dva su izvora mogućih problema u budućnosti: smanjenje priljeva kapitala ili povećanje odljeva iznošenjem profita. Sadašnja pozicija Srbije može postati neodrživa, a neke naznake se već vide. Deficit tekuće platne bilance je snažno porastao u 2024. s 2,4 na 4,4 posto BDP-a, a prognozira se povećanje na više od pet posto u srednjem roku«, upozorio je Petrović.

Narodna banka drži tečaj dinara čvrsto pod kontrolom od 2019. godine, opsežnim intervencijama. Kao i neke druge centralne banke, poput Albanije i Rumunjske, ona kontrolira devizni tečaj, iako bi zapravo formalno trebalo kontrolirati isključivo inflaciju, rekao je Petrović.

Mi trebamo imati s Hrvatskom najbolje moguće odnose

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Najveći sigurnosni izazovi i prijetnje su danas geopolitička kretanja, kaže direktor Instituta za nacionalnu i međunarodnu bezbednost prof. dr. sc. **Darko Trifunović**. On kaže kako »svaka velika država ima svoje eksponente na ovim prostorima i naravno oni ne dobijaju novac i sredstva da bi bili lijepi i pametni i vozili skupe automobile, već da bi na stisak gumba pravili političke i druge krize na ovim prostorima«. Među ostalim i zbog geopolitičkih kretanja u kojima su veliki utjecaji na ove prostore, raširenosti organiziranog kriminala, terorističke prijetnje smatra kako Srbija i Hrvatska trebaju imati »najbolje moguće odnose« a do njih se može doći samo otvaranjem svih bolnih i neriješenih pitanja i problema. »Živim za dan kada će se sjesti za jedan stol i otvoriti sva pitanja i probati da se nađu odgovori«, kaže profesor Trifunović.

► **Kako komentirate pobjedu Trumpa? Kakve su implikacije iz aspekta sigurnosnih znanosti? Kakve su implikacije za svijet, Europu, regiju, Srbiju?**

Moramo sačekati dok Trump ne postane predsjednik jer jedno su razgovori, priče i obećanja u predizbornoj kampanji a drugo je što će se zaista događati nakon toga. Sada već izabrani predsjednik **Trump** rekao je kako će u dva dana ili u nekom kratkom razdoblju riješiti ukrajinsku krizu, to jest rusku agresiju na Ukrajinu. U Europi kada bi netko to rekao već bi ga ismijali, međutim to je razlika između Europe i Amerike. Amerika uvijek da šansu. Pa i ja sam za to da se predsjedniku Sjedinjenih Američkih Država da šansa. Kako će on probati ili riješiti ukrajinsku krizu, to jest očiglednu rusku agresiju na Ukrajinu to ne znamo. Međutim, postoji jedna stvar, ne znam je li to predsjednik Trump čitao ili ne, ali SAD su se obavezale pisanim garancijama, kao i Velika Britanija, da će braniti teritorijalni integritet i suverenitet Ukrajine. Kako će prijeći preko toga, preko tih pisanih garancija? Mi znamo da za Ruse to ne znači ništa. Da to nije ni prvi ni posljednji put da Rusija pregazi pisane akte i dokumenta. A što i da očekujemo od nacije koja je tvrdila da neće izvršiti agresiju na Ukrajinu i poslije dva dana to je uradila. Prema tome, za njih pisani akt ne važi, ali u Americi pisani akti važe. Međunarodne preuzete obaveze Amerike postaju dio i unutarnjeg zakonodavstva tako da će biti jako inte-

resantno i ja ne bih rekao da je to nemoguće, ali evo da vidimo. Pružimo šansu, pa ako se to ne dogodi, onda možemo ići u kritiku. Ono što cijeli svijet brine trenutno jest ta nepredvidivost predsjednika Trumpa. On je izuzetne diplomate i ljude iz svog okruženja mijenjao porukama na Twiteru, njega su postavili ljudi i okrenuli mu leđa, koji su na neki način držali balans. To je prije svega gospodin **John Bolton** pa i sam **Mike Pence** na kraju. Sad ćemo vidjeti kakvo je novo okruženje, s kakvim ljudima će se okružiti predsjednik Trump i kakva će biti ta nova politika, što ne znači da će biti loša u svakom smislu.

► **Zašto, i u kom smislu?**

On je, recimo, tražio povećanje izdvajanja zemalja članica NATO-a. Što je sasvim logično. Jer znate, jedan dio država članica NATO-a su bile pod zaštitom SAD-a, sveli su na minimum svoja izdvajanja za vojsku i time jačale svoje ekonomije, a kritizirale su Ameriku gdje god su stigli i proglašavali je imperijalističkom i hegemonističkom silom. Pa znate, nije ni to u redu. I sigurno da će se ljudi u NATO-u obradovati ako Amerika bude zauzela čvrst stav, da svaka država mora ispuniti onih obećanih 2 %. Ali ne kao Grčka, recimo, koja od 2 %, 1,8 % izdvaja za plaće.

► **Zašto je Trump ocrnjen toliko u pojedinim medijima, kao fašist, rasist, ženomrzac, luđak...?**

Kada gledamo medije, to je posebna priča. Pogledajmo samo ulogu CNN-a i podstruktura CNN-a u svijetu. Ako gledate u toj političkoj utrci, CNN sigurno nije na strani republikanaca. Evo uzmite medije u Srbiji, televiziju N1 recimo, koja je ekspozitura CNN-a i pogledajte njihovo izvještavanje tijekom predsjedničke kampanje. S druge strane, imate proruske medije, koji su mediji s nacionalnim frekvencijama. I mi nemamo sada *Fox news*, koji smo imali pa je nestao. Pa da možemo čuti i tu neku stranu. Mi smo možda ekstrem, ali pretpostavljam da situacija nije nešto bolja kada je u pitanju Europa. Jer vidite da u Europi ti desničarski pokreti rastu, a nitko se ne pita odakle ta ekstremna desnica, a i ekstremna ljevica.

► **Zašto se toliko inzistira na podgriježavanju straha od svake desnice, ne one ekstremne samo, već i od one koja nije ekstremna?**

Pa pogledajte Italiju, recimo **Giorgiu Meloni**. Ona je, dok nije došla na vlast, prikazana kao sotona sama. A

ona je sad tamo. I kažem: ako pogledate, ekstremna ljevica je bila mnogo gora u nekim povijesnim događajima i kontekstu, pa i **Hitler** i njegova partija su počeli kao stranka ljevice. Pa komunističke partije širom Istočne Europe, i proljevičarske, prokremaljske partije. Bilo bi dobro napraviti tu neku analizu odakle to odmicanje od centra. Što je to iziritiralo građane Amerike pa su redom glasali za gospodina Trumpa? Je li to neki religijski, politički, sigurnosni aspekt, o čemu se radi? Ako je Trump protiv dolaska imigranata iz Južne Amerike, odatle dolaze isključivo katolici a Amerika je judeo-protestantska, ima li to veze?

► **Kako je utjecala kampanja i ono što su govorili Donald Trump i Kamala Harris na rezultate izbora?**

Trump je gađao ono što je trebao gađati u kampanji dok je Harris pričala o općim mjestima. Drugo, njegovo iskustvo u politici je daleko veće od Kamalinog. I demokrati su platili. Ali nije ovdje u pitanju samo predsjednik Trump, sada su i Kongres i Senat apsolutno obojeni u crveno. Znači, Amerika se okrenula. Nešto se događa unutar Amerike. S druge strane, ljudi uopće ne uzimaju u obzir, kada je u pitanju Ukrajina recimo, da je baš Trump u vrijeme svog prvog mandata naoružao Ukrajinu. Bi li možda Trump bio mnogo oštriji i dao mnogo veću pomoć Ukrajini nego **Biden**? To je ključ cijele priče. Demokrati su dali oružje Ukrajini, ali su rekli »znate dokle možete gađati«. A za vrijeme Trumpa on je dao *javeline* i da nije bilo tih *javelina*, ruske trupe bi davno bile u Kijevu. Međutim, to se nije dogodilo. Tako da nisam siguran da Trump i njegova administracija neće podržati Ukrajinu. Međutim, kad pogledate njegovu ličnost, mislim da će on ili podržati do kraja Ukrajinu ili neće. Neće biti ovako na sredini jer ova »sredina« troši ljude. Životi odlaze jer nema čvrstog stava.

► **Kako komentirate veliku podršku Trumpu iz Srbije, kako kaže predsjednik Vučić »najveću u Europi«?**

Sasvim normalno. Zato što su tradicionalno republikanci okrenuti ka Srbima. Većina republikanaca ne zaboravlja Prvi i Drugi svjetski rat i ta savezništva. I sada kada pogledate kongresmene iz Teksasa iz Arizone, a republikanski su, svi će se vratiti na Prvi i Drugi svjetski rat, da je srpska zajednica najmanja a s najviše odlikovanih s Congressional Medal of Honor, što je najveće odlikovanje. Srpska zajednica u Americi je redom glasala za Trumpa. Drugo, imate i bliske odnose predsjednika

Zašto se ne bi iniciralo da dvadeset profesora sigurnosti iz Srbije i dvadeset iz Hrvatske sjednu i da ljudi vide da oni koji predaju sigurnost hoće i mogu razgovarati

FOTO: Beta Medija centar Beograd

Vučića s Grenelom i Kushnerom. Pa će Kushner tako graditi hotel usred Beograda.

► **Dobro, to su neke veze postojeće političke i ideološke...**

Ali i osobne, jer u svemu ima doza osobnog. Kao i svuda. Naravno. Kod Trumpa imate jedan dio što on nije predsjednik Kine ili Rusije. On je ograničen Ustavom, zakonima i procedurama. I to da će on nekoga skinuti s liste sankcija, to se neće dogoditi.

► **Ali što može očekivati Srbija od pobjede Trumpa?**

Može očekivati dosta. Zato što je Kosovo bez podrške Amerike ostavljeno na cjedilu. Jer, zamislite hipotetičku situaciju da se Kosovo vratilo u sastav Srbije. Evo, danas se Kosovo vratilo u sastav Srbije, i danas Srbija mora isplatiti koliko mirovina, socijalnih dodataka, koliko namesta, plaća učitelja, profesora itd. Koliki bi bio ceh da se Kosovo vrati u sastav Srbije? Ili još gori politički ceh, morali bi Ustavom garantirati određena mjesta Albancima, da li mjesto predsjednika države, da li nekoliko ministara u Vladi pa se postavlja pitanje je li Srbija spremna to politički prihvatiti. Ja ne znam, samo postavljam pitanje, jesu li spremni odreći se svojih ministarskih fotelja ili premijerskog ili predsjedničkog mjesta, da ne govorim o veleposlanstvima i nekim drugim stvarima. Jesu li spremni, ja ne znam. A onda ekonomski, može li Srbija ekonomski podnijeti takav ceh? Ja ne znam ni to. Međutim, nitko ne postavlja ta pitanja. Ono što može biti izvjesno za Srbiju jeste ili čvrsta zajednica srpskih općina ili podjela Kosova.

► **Bila je predložena podjela, ali to nije prošlo.**

Ali sada se mijenjaju okolnosti. Koji će se to Albanac usprotiviti Americi na Kosovu? Samo **Kurti**. Pa Rusija je na Kosovu otvorila svoju kancelariju veleposlanstva na Kosovu. A u Srbiji vlada narativ da će Rusija Srbiji vratiti Kosovo. Pa neće Rusija Srbiji vratiti ništa. Rusija je Srbiji samo oduzimala, kad pogledate povijesno.

► **Kakvi su danas odnosi između Srbije i Hrvatske po Vašoj ocjeni? Vidimo da su dosta loši.**

Jesu, na žalost. Mi trebamo imati s Hrvatskom najbolje moguće odnose. I ja se zalažem da se jednom za svagda sjedne i otvore sva pitanja. Živim za dan kada će se sjesti za jedan stol i otvoriti sva pitanja i probati da se

Geopolitička kretanja. Svaka velika država ima svoje eksponente na ovim prostorima i naravno oni ne dobijaju novac i sredstva da bi bili lijepi i pametni i vozili skupe automobile, već da bi na stisak gumba pravili političke i druge krize na ovim prostorima. Jer vidite, ono što je radio politički Beograd političkoj Prištini danas to radi političko Sarajevo u odnosu na političku Banja Luku. I jedni i drugi uživaju u tom mazohizmu.

► **A kako se iz aspekta sigurnosnih znanosti vide manjine: kao prijetnja ili kao bogatstvo kako se to često navodi u političkim govorima?**

Nacionalne manjine svakako jesu bogatstvo, ali s njima se treba raditi, oni trebaju biti partner a ne problem.

► **Jedan od problema između Srbije i Hrvatske je što u Hrvatskoj postoje garantirani mandati za srpsku i druge manjine u parlamentu, ali u Srbiji toga nema iako postoji bilateralni sporazum o tome?**

Pa znate..., ali u Hrvatskoj postoji trend da se Srbi nazivaju pravoslavci iz Hrvatske a ne svojim imenom kako se deklariraju, tako da postoje otvoreni problemi. Činjenica je i to da su Srbi u Hrvatskoj drugi narod po brojnosti a Hrvati nisu drugi narod po brojnosti u Srbiji već Romi, zatim Bošnjaci i drugi. Drugi je odnos.

► **Da drugi je odnos, ali se ne govori da je Hrvata u Srbiji bilo 60-ih godina prošlog stoljeća dvjesto tisuća, a danas ih je manje od četrdeset tisuća. Svili su se, dakle, na jednu petinu od nekadašnjeg**

broja iz raznoraznih razloga?

Pa jasno je iz kojih razloga: od migracijskih do protjerivanja. Pa što su radili radikali za svakog tko je došao iz Hrvatske? Oni su protjerivali Hrvate iz Vojvodine, to je bila politika. Da pričamo otvoreno. To je tako bilo. Bilo, ali hajde da pričamo što je sada.

Sušтина je u tome da pametni ljudi trebaju sjesti za stol i razgovarati, treba otvoriti prostor pametnim ljudima. Zašto se ne bi iniciralo da dvadeset profesora sigurnosti iz Srbije i dvadeset iz Hrvatske sjednu i da ljudi vide da oni koji predaju sigurnost hoće i mogu razgovarati. Naš Institut ima časopis, zove se *Security science journal* i izlazi u Zagrebu. I sudjelujemo kao suorganizator u svim *Zagreb security* forumima. Pa vidite da možemo surađivati.

► **Na koji način sigurnosna znanost može pridonijeti miru? Je li prihvaćena ova nauka? Čini se da u Srbiji ljudi još uvijek kad čuju riječ »službe bezbednosti« ili DB doživljavaju to kao prijetnju ili neke tajne službe, kao naslijeđe bivšeg totalitarnog sustava, koje su bez kontrole a ne kao garanta njihove sigurnosti?**

Djelomično ste u pravu, a to je zbog režima i ljudi koji su zloupotrebjavali i zloupotrebjavaju sigurnosne služ-

FOTO: Beta MSP Srbije Ognjen Stevanović

nađu odgovori. Posebno su bolna pitanja kada su u pitanju nestali, i to pitanje opterećuje obje strane. Prošlo je toliko vremena i obitelji bi trebale saznati gdje su im najmiliji. Mislim da bi to trebao biti prvi korak i da bi trebalo hitno formirati komisiju za srpsko-hrvatsko istinsko pomirenje, kao i s Bošnjacima kao i sa svima drugima. Dajte da vidimo što su problemi. Da pozovemo povjesničare da sjednu za stol, da pozovemo suce da sude ratnim zločincima, ali dajte i nama koji razmišljamo o danas i sutra da se otvori prostor. A danas je raširen organizirani kriminal, danas je teroristička prijetnja, danas su takva geopolitička kretanja da su veliki utjecaji na ove prostore. Pogledajte Bliski istok. Što su uradili Iran i Rusija s napadom Hamasa na Izrael? Pokušali zapaliti cijeli svijet. Ne samo Hamas nego i Huti i Hesbolah. Pa što mislite što se događa na Balkanu? Zašto je Rusija pravila i organizirala kampove za obuku srpske djece, zašto su mudžahedini pravili kampove za obuku bošnjačke djece? A sve su to naša djeca. Protiv koga, za koga? Za koga srpski kozaci trebaju ratovati, za koga bošnjačka djeca trebaju ratovati, protiv koga?

► **Koji su danas najveći sigurnosni izazovi i prijetnje?**

be pa dolazi do straha kod građana. A pogledajte naše kolege u Hrvatskoj koliko su aktivne, od profesora **Gordana Akrapa** i mnogih drugih; koliko su izašli iz klišea i taj javni nastup govori dosta. Pogledajte u Srbiji kolegu **Zorana Dragišića** i još neke ljude koji upravo vuku taj narativ dobrosusjedskih odnosa suradnje i suočavanja s bolnim pitanjima. I što više budu javno iznosili neke stvari iz prošlosti, to će manje ostati prostora za teoretičare zavjera i sve one koji bi željeli da te odnose, ionako loše, još više pokvare. Svaki čovjek koji je u polju sigurnosti njemu je cilj da osigura sigurnost za sebe i svoje bližnje. Ali ne gledamo mi ovdje osobno. Pa kada kažemo za sebe, za svoju državu, ne gledamo svoje bližnje već svoje susjede. Ne može Srbiji biti dobro ako Hrvatskoj nije dobro i obrnuto.

► **Pa to čujemo i iz Hrvatske, ali se stvari ne mijenjaju?**

Treba te ljude koji forsiraju taj narativ dovesti za stol, isto i s Bosnom i Hercegovinom i kompletnim okruženjem.

► **Je li to dio geopolitike ili nije? Je li to dobrosusjedska politika, regionalna politika?**

Na žalost, mi jesmo pod geopolitikom, a geopolitika nije nikakava politika. Geopolitika je nastup sile, a sila je opet sigurnosna kategorija. Ukoliko postoji percepcija koja nije daleko od istine, da je Srbija neka ruska kolonija, svi dobro znamo da Rusija sa sobom ne nosi dobre namjere. Nisu bolji ništa ni njihovi oponenti, ali s njihovim oponentima, s Amerikancima, vi se možete dogovoriti. Zašto? Kad se dogovarate, oni vas gledaju kao partnera, a Rusija svoje okruženje gleda kao mlađeg brata. A s mlađim bratom se ne dogovara, ne pravi se partnerstvo nego mlađi brat mora slušati. I ako je Ukrajina najveća žrtva ruske direktne agresije i prenosa te kinetičke energije, što oni tamo rade, garantiram da je Srbija najveća žrtva ruskog hibridnog rata protiv koga se unutarne struje u Srbiji bore.

► **Kako onda da male države zadrže svoj nacionalni suverenitet, sigurnost?**

Zapad je po meni napravio jednu najveću grešku koju je mogao napraviti, a o tome je govorio i predsjednik **Zoran Milanović**. Kada ste otrgli dio suverenog teritorija, bez obzira na razlog, vi ste automatski Rusiji dali *cart blanche* da otrgne Krim, da se **Erdogan** sutra ujutru probudi i kaže sjeverni Cipar je moj po modelu Kosova, dali ste vjetar u leđa mnogima da urade isto i ne možete vi objašnjavati da je to jedinstven slučaj. Nije to jedinstven slučaj i to su pokazali događaji poslije toga. Što ćete ako se jednog jutra Italija probudi i kaže Istra je tradicionalno naša? Turska je priznala Kosovo, znači li to, budući da se predsjednik Erdogan hvali da je principijelan političar, da će sutra Turska priznati kurdsku državu na svom teritoriju?

► **Vjerovatno neće.**

Ali na tome se radi i Kurdi će dobiti državu. Jer on je time što je priznao Kosovo sam sebi zabio nož u leđa. Uveliko se već priča da je on priznao Kosovo pa po istom principu Kurdi trebaju tražiti svoju nezavisnost.

► **Ima li kraja tome?**

Ima. Kraj je moguć, i to je možda uloga predsjednika Trumpa. Ukoliko dođe do podjele Kosova, što bi zadovoljilo Beograd, iako neće biti potpuno zadovoljan jer neće dobiti cijelo Kosovo, dobit će to što traže a kosovska, prištinska strana neće biti zadovoljna jer nemaju cijeli teritorij. Bit će svi zadovoljni i svi nezadovoljni. Jer vi ste dopustili da se na teritoriju Europe formira još jedna država istog naroda. Onda će se naravno otvoriti i pitanje Republike Srpske definitivno. Jer ovakva situacija kakva je trenutno, gdje ne postoji ni jedan pozitivan signal iz Sarajeva, nije održiva. Zaboravite što sam ja Srbin. Na stranu što sam bio čak i diplomat Bosne. Ali pogledajte realno, pa razmislite postoji li ijedna pozitivna inicijativa iz tog političkog Sarajeva ka hrvatskom ili srpskom narodu u Bosni i Hercegovini.

► **Kako govore, ne postoji. Ali zato postoje neriješeni problemi.**

Pa što onda hoće? Političko Sarajevo vodi istu tu sado-mazohističku politiku koju je vodio Beograd prema Prištini. Vi niste imali nijednu pozitivnu inicijativu koja bi ljude objedinila, koja bi Albance s Kosova vezala za Srbiju, nego vi ste vodili politiku nećete u NATO nećete u EU, hoćete biti ruska kolonija. Pa to je sve ono što albanski narod na Kosovu nije htio. Pa ni Crnogorci to neće. Bez obzira što tamo ima jak utjecaj Srpske pravoslavne crkve, ali Crna Gora nije izašla iz NATO-a iako su obećavali ovi novi koji su došli na vlast da će iščlaniti Crnu Goru iz NATO-a, da će »otpriznati« Kosovo, pa evo, to se nije dogodilo. Niti će se dogoditi. S druge strane, imate Sarajevo i tu sarajevsku elitu koja se ušuškala i koja nema plan.

► **Pisali ste o sigurnosnoj kulturi. Kakva je situacija u Srbiji po tom pitanju?**

Jako loša, ne samo u Srbiji nego u cijeloj regiji. Nama su iz školovanja izbacili predmete kao što je domaćinstvo, ONO i DSZ, prva pomoć i zaštita koji su vodili ka nekoj sigurnosnoj kulturi i kako da se mladi ljudi ponašaju u situacijama katastrofe. Kroz te predmete oblikovao se i pozitivan i negativan junak, a da ne spominjem medije koji favoriziraju tu subkulturu nasilja. I naravno, onda se u Srbiji dogodi *Ribnikar*. I nitko se nije bavio time odakle *Ribnikar*, kako se to dogodilo? Kako se može psihološki objasniti taj Verterov sindrom koji se kod nas pojavio kao mutiran Verterov sindrom?

► **Je li se nešto promijenilo od tada?**

Ne. Mi smo od tada imali povećan broj nasilja nad maloljetnicima. Nasilje koje provode maloljetnici je u porastu i pokušava država nešto uraditi i urađen je priručnik za ponašanje u izvanrednim situacijama i morat će se u budućnosti u školama postupati po tom priručniku. Znači, u budućnosti. Ali sad mi još trpimo posljedice. I trpet ćemo. A trebao bi se uvesti i vojni rok. Obesmisili ste obitelj, obesmisili Crkvu, religiju. Naše društvo ne reagira na sve dobre i sve loše stvari koje nam stižu, jer vjerujete da iz EU ako ima 80 % dobrih stvari a ima i 20 % koje nisu prihvatljive.

Ana Šmitpeter, osnivačica, voditeljica i dirigentica Kaptolačkog tamburaškog orkestra

Jednom tamburaš, uvijek tamburaš

»Uvidjeli smo potrebu za osnivanjem udruge koja bi to radila na jedan sasvim drugačiji način. Time vođeni, osnovali smo Kaptolački tamburaški orkestar koji pri-daje veliku pozornost prenošenju ljubavi prema tamburi i tamburaškoj glazbi na članove orkestra, ali i na publiku i druge ljude u okruženju«, kaže Ana Šmitpeter

Možda ova izreka nije svima bliska, ali tamburaši, bivši ili sadašnji, će je razumjeti. Svi oni koji sviraju ili su nekada svirali tamburu znaju da se od ovog instrumenta ne možeš lako odvojiti i da kad kod ga čuješ, nešto zaigra u duši. U tu kategoriju tamburaša spada i naša ovojedna sugovornica, koja je, istini za volju ne tako davno, otišla iz rodne Subotice kako bi usavršavala svoje znanje svirajući tamburu, a onda, kako to već obično i biva, uz tamburu je došao i tamburaš, pa se Ana zaljubila, udala i preselila u Kaptol.

Tamburaška priča

Ana Šmitpeter, nekada **Matković**, rođena je u Subotici i uz Osnovnu školu **Matko Vuković** uporedo je pohađala i Muzičku školu na smjeru tambura u klasi profesora **Vojislava Temunovića**.

»Meni logičan smjer bilo je upisati srednju Muzičku školu, gdje sam pohađala i završila smjerove muzički suradnik – teoretičar i smjer muzički izvođač – tambura. Odlučila sam nastaviti istim putem«, priča nam Ana i dodaje kako je nakon toga 2011. godine upisala Akademiju umetnosti u Novom Sadu gdje je završila osnovni studij muzičke pedagogije, a onda ju je put i želja za usavršavanjem odvela u Osijek.

»Diplomski studij sam odlučila upisati u Osijeku na Akademiji za umjetnost i kulturu i isti sam završila 2016. godine na smjeru glazbena pedagogija. Nisam imala sreću da za vrijeme mog boravka na akademiji bude otvoren i smjer tambure. Te godine, kada sam završila 2016./17. godine, tambura je ušla na akademiju. Završetkom studija zaposlila sam se u Kaptolu gdje danas živim i radim. U Kaptolu sam sretno i udana. Imam svoju obitelj i dvoje dječice, od pet i pol i četiri godine«, priča Ana i dodaje:

u pisanje naše tamburaške priče. Uvidjeli smo potrebu za osnivanjem udruge koja bi to radila na jedan sasvim drugačiji način. Time vođeni, osnovali smo Kaptolački tamburaški orkestar koji pridaje veliku pozornost prenošenju ljubavi prema tamburi i tamburaškoj glazbi na članove orkestra, ali i na publiku i druge ljude u okruženju».

Kaptolački tamburaški orkestar

Kaptolački tamburaški orkestar postoji od 2016. godine i broji oko 40 članova.

»Radili smo na mnogim projektima, koncertima, festivalima, kampovima, gostovanjima i suradnjama. Orkestar nastupa na

»Svoje slobodno vrijeme, kojeg je sve manje, gledam najviše provoditi s obitelji. Puno putujemo i uživamo u svakom zajedničkom trenutku, a kada se stigne, volim planinariti, pjevati u zboru, plesati folklor, ali i dobro odmoriti. Zapravo sve ovo nabrojano mi je vrijeme za sebe, jer to volim i to me opušta».

Naša sugovornica radi u Osnovnoj školi *Vilima Korajca* u Kaptolu. Tamo predaje glazbenu kulturu, razrednica je, vodi školski pjevački zbor i školski tamburaški orkestar. No, nakon škole, kuće, obitelji, Ana ima i druge zanimljivosti. Naime, ona je osnovala Kaptolački tamburaški orkestar, kojeg vodi i njime dirigira. Pitali smo je odakle ideja za osnivanjem orkestra i pokretanjem tako značajne priče.

»Kako sam završila akademiju, sve se nekako posložilo. Oduvijek sam imala želju podučavati druge buduće mlade tamburaše. U školi gdje sam dobila posao nekada je postojao tamburaški orkestar, a i zatekla sam nekolicinu školskih tamburaških instrumenata. Za sviranje tambura bilo je dosta zainteresiranih učenika, pa sam pokrenula školu tambure, osnovali smo školski tamburaški orkestar i krenuli s radom«, priča Ana i prisjeća se: »Ispočetka je bilo dosta teško jer je instrumentarij bio loš. Imali smo tambure koje su bile gotovo neupotrebljive. Počeli smo s obnavljanjem i kupovinom tambura. Moram naglasiti kako je ovu priču od samih početaka prepoznala i od prvog dana podržala lokalna samouprava i uz njihovu i podršku drugih krenuli smo

gotovo svim događanjima i priredbama kako u općini tako i izvan općine, ali i u inozemstvu. Posebno volimo istaknuti nastupe u sklopu festivala *Zlatne žice Slavonije*, *LikaFesta* u Gospiću, *Festivala bunjevački pisama* u Subotici, *Tamburica festa* u Novom Sadu, a s ponosom možemo reći da su dio naših članova i članovi orkestra *100 tamburaša* s kojima sudjelujemo na koncertima *Šokačke rapsodije* u *Lisinskom* u Zagrebu. Isto tako, sudjelujemo u radu i djelovanju županijskog tamburaškog orkestra *Vallis Aurea* koji djeluje unutar udruge *Centar tambura*. Ove godine održali smo i koncert u Subotici u sklopu *Dužijance 2024.*«, priča Ana i pojašnjava kako je Kaptolački tamburaški orkestar pokrenuo i organizira Međunarodni festival tamburaških orkestara *Tambura bez granica* koji se održava u Kaptolu svake godine u svibnju.

Ana priča kako je svake godine u listopadu godišnji koncert orkestra, a on radi i djeluje u četiri skupine: mali, srednji i veliki tamburaški orkestar, te grupa *Kaptorci*, koja je nastupala na ovogodišnjem *Festivalu bunjevački pisama*. Iako je Ana osnivač ovog orkestra, ona skromno dodaje kako to nije nešto novo u Kaptolu. Zapravo, prije nje tamburaški orkestar je vodio **Tomislav Galić**, no od njegova odlaska nekih desetak godina, izgubio se kontinuitet i ljudi. Tako je ona ponovno pokrenula ovu tamburašku priču, osnovala novi okrestar i krenula u ostvarivanje svoga sna.

»Imala sam, i uvijek imam ogromnu podršku supruga **Tihomira**, koji također svira i mislim da bez njega ništa od ovoga ne bi ni bilo. Od prvog dana ovu našu priču prepoznala je i podržala, pa i dalje podržava lokalna i županijska samouprava kao i Ministarstvo kulture, kao i mnogi donatori i sponzori. Mi već osmu godinu zaredom kupujemo i obnavljamo tambure, što je poprilična investicija, ali to sve zahvaljujući projektima i razumijevanju ljudi«, priča Ana i pojašnjava kako rad s orkestrom iziskuje puno vremena i truda što ponekad zna biti vrlo naporno: »Iako mi je često teško sve posložiti i stići, uvijek nakon koncerta vidim da se svaki trud i rad, pa i žrtva isplate. Kada vidimo uspjeh, kad se dogodi čarolija, ali i onaj poseban osjećaj poslije nastupa, onda dobijem neki 'vjetar u leđa'. Zapravo, kad stanem dirigirati ispred orkestra, onda sam na svom terenu i to je, mogu reći, najlakši dio posla. Ali do tada treba pripremiti materijal, pisati aranžmane, projekte bez kojih danas ne možeš ništa, nabaviti novce...

No, s druge strane zahvalna sam svima koji podržavaju naš rad. Naši koncerti i festivali koje organiziramo dobro su posječeni i reakcije publike su vrlo pozitivne«.

Oduvijek s tamburom

Kad smo se vratili malo u povijest, budući da je Ana i sada mlada, ne možemo baš reći u njenu mladost, Ana se prisjetila niza zanimljivosti. Zapravo, ona se još u srednjoj školi okušala u tamburaškom sastavu koji je nosio ime *Korona*. Ne po pandemiji, nego po koroni u svijetu glazbe (korona – slobodno produženje trajanja note).

»Imale smo mi cure tada tamburaški sastav *Korona* s kojim smo pomalo nastupale, ali se i zabavljale, družile i prije svega svirale. Kako smo odlazile dalje na fakultet i u druge gradove tako se i naš sastav raspao. U njemu su tada svirale **Maja Vukov**, **Anamarija Skenderović**, **Lidija Bašić Palković**, **Merima Tikvicki**, **Marijana Skenderović** i ja. Istina, gotovo nijedna se danas više ne preziva ovako, ali taj sastav smo tada mi činile. Kasnije, kada sam otišla u Novi Sad na studij, svirala sam u sastavu *La banda* i to je bilo iskustvo koje ostaje za cijeli život«, prisjeća se Ana i dodaje: »Moram spomenuti kako i danas imam odličnu suradnju s mojim profesorima i učiteljima tambure. Nižu i srednju školu sam bila kod Vojislava Temunovića, to je punih 12 godina, a na orkestar sam išla kod **Mire Temunović**, pa i kod **Stipana Jaramazovića**, komorni sastav mi je držao **Milan Pridraški** i sada znam da su i oni zaslužni za moju ljubav prema tamburi, ali i znanju koje sam dobila od njih«.

Kako je Ana rekla, budući da nisu tako daleko od Subotice, tu su česti gosti, a i majka **Bernadica** i dida **Nikola** često uskaču, kao i suprugovi roditelji baka **Nada** i dida **Zdravko** u čuvanje djece.

»Budući da puno putujemo, a ne mogu djeca uvijek s nama, onda često koristimo dobru volju majke/bake i djedova. To bude svima na radost, a nama na sigurnost da su djeca na sigurnom, te onda lakše i bezbrižnije možemo misliti o nastupu. Aktivnosti u hrvatskoj zajednici pratim onoliko koliko stignem, no, moram priznati da je to uvijek nekako više ako je vezano za svijet tamburaša. Imamo divnu suradnju sa svima i upravo na naš festival zahvaljujući toj suradnji dolaze i razni tamburaši iz Vojvodine. Naš festival *Zlatni glas, zlatne doline* i u sklopu njega *Tambura bez granica* upravo dovode tamburaše sa svih strana kod nas u Kaptol«, priča Ana.

Kada su u pitanju planovi za budućnost, Ana kaže:

»Cilj nam je proputovati i ostvariti što više gostovanja. Sljedeće godine bismo trebali u Francusku na dva tjedna. 'Baka servis' je već rezerviran«, dodaje Ana i nastavlja: »Budući da ćemo za dvije godine imati jubilej, i to će trebati obilježiti, a vjerujem da ćemo za desetu obljetnicu napraviti neku retrospektivu, možda i monografiju... Puno toga smo uradili i ima se što pokazati. Svakako će vrijeme pokazati svoje, ali idemo dan po dan, jasno s tamburom u ruci«.

Ž. V.

Ostajte ovdje

Ako izuzmemo svakodnevne probleme s hodaњem, guraњem bicikla ili tegljenjem tereta, građani Subotice uspješno su prebrodili sve izazove pasarele koja im je postavljena u vrijeme renoviranja i izgradnje nadvožnjaka na Segedinskoj cesti, ali su prave neizvjesnosti tek pred njima. Nekoliko video uradaka subotičkog snimatelja **Jugoslava Ivića** (o čemu smo dijelom pisali u prošlom broju) najbolji su dokaz za to. Ali ne i za vijećnike vladajuće većine u lokalnoj samoupravi koji su na sjednici

Skupštine grada 7. studenoga glatko odbili prijedlog oporbe za sazivanje izvanredne sjednice na kojoj bi bio formiran anketni odbor koji bi se bavio uvidom u stanje, revizijom i kontrolom svih projekata vezanih za željezničku infrastrukturu na teritoriju našega grada. Kao argumente za odbijanje inicijative, koju je u ime Demokratske stranke i Narodnog pokreta Srbije, podnijela vijećnica **Nela Tonković**, šefovi klubova vijećnika Saveza vojvođanskih Mađara i Srpske napredne stranke **János Nágel** i **Veljko Vojnić** naveli su kako je tu riječ o visokostručnim pitanjima koja iziskuju ogromno znanje iz područja građevinske struke, te uvjerenje da nadležna državna tijela »vode brigu o tome«, a kao ključni argument upotrijebljena su čak tri zakona (o državnoj upravi, o lokalnoj samoupravi i o planiranju i izgradnji) koji »kažu« da takvo što nije u nadležnosti grada.

Tako je kompozicija problema koja je 1. studenoga iznenada iznikla na ulazu u željezničku stanicu u Novom Sadu i u Subotici preusmjerena na glavni kolosijek čije dalje (neizvjesno) putovanje određuje politika. Nisu, dakle, za vladajuće stranke u lokalnoj samoupravi bitni očiti fušeraji koji su napravljeni na nadvožnjacima, podvožnjacima ili mostovima prije samo nekoliko mjeseci jer je i od toga jače uvjerenje da nadležna državna tijela »vode brigu o tome«. Nisu za vladajuće stranke u lokalnoj samoupravi bitni ni nezašrafljeni zavrnji ni pur-pjenom lijepljene rupe na nadvožnjaku na Segedinskoj cesti, jer nasuprot čak i prosječnom vidu i zdravom razumu stoje čak tri zakona koji priječe lokalnoj samoupravi da se miješa u ono što se događa, i što se potencijalno može dogoditi, na njezinu

teritoriju! Nisu lokalnoj samoupravi dovoljne niti opomene u vidu iskakanja vagona prije nekoliko godina upravo na »njezinu teritoriju« (kod Naumovićeva, recimo), jer za formiranje strašnog anketnog odbora nije dobila zeleno svjetlo s glavnog kolodvora na Andrićevom vijencu otkuda se ovih dana uveliko obavlja prestrojavanje vagona problema u vidu najavljivanih ostavki i tijeka istrage.

Običan građanin, osim što je uplašen za vlastitu ili sigurnost svojih najbližih, nakon ovoga ostaje i sluđen, jer se pita kome da vjeruje: vladajućim strankama u lokalnoj samoupravi koje vjeruju nadležnim državnim tijelima ili pak svojim očima? Ako se odluči za prvu varijantu, opet ga nagriža crv sumnje jer od istih tih koji »vode brigu o tome« za sada ne čuje odgovor niti na jedno od brojnih pitanja koja se mogu svesti na jedno osnovno: što se radi? Padaju mu, lupam, na pamet primjeri najobičnijih prometnih nesreća u kojima javnost u kratkom roku biva obaviještena i o identitetu osumnjičenog i o tome da je uhićen i predan tužitelju, a za smrt 14 osoba (i tri u životnoj opasnosti) niti dva tjedna nakon tragedije na javnom objektu koji je rađen pod pokroviteljstvom države nitko niti uhićen niti osumnjičen. Osim uvjerenja Jánosa Nágela da nadležna državna tijela »vode brigu«, javnost, pa tako i subotička, nema nikakvu informaciju o načinu na koji to rade i rade li uopće! Ako su dvojica radnika s ljestvama, čekićima, pur-pjenom i izvrnutim prometnim znakom na pločniku o »radovima na cesti« metoda »vođenja brige o tome«, onda se logično nameće zaključak da je ipak najbolje vjerovati svojim očima i uštedjeti sebi trud čitanja čak tri zakona kako bi se na koncu rasvijetlilo pitanje kada lokalna samouprava može reagirati na ono što se događa na vlastitom joj teritoriju.

Ako se obični građanin, dakle, odluči za opciju da vjeruje svojim očima, ne preostaje mu ništa drugo nego da, pod a): ili do daljnjeg obustavi sve svoje kretnje ispod rizičnih prometnica (uključujući i putovanje vlakom) ili pod b): ode odvjetniku i za svaki slučaj napiše oporuku u kojoj će jasno naznačiti da sve to pri punoj svijesti radi na vlastitu odgovornost. Zašto? Pa zato što čak i na svakoj boci mineralne vode piše da je zdravstvenu kontrolu obavio institut »taj i taj«, dok je na javnim radovima svetija poslovna tajna izvođača od samog procesa radova koji mogu utjecati i na zdravlje i na život velikog broja građana. Stoga, na koncu, možda ne bi bilo loše razmisliti o tome da se na svaki novoizgrađeni objekt na pruži Beograd – Subotica nalijepe citati **Aleksandra Vučića, Tomislava Momirovića, Gorana Vesića, Maje Gojković...**, a sada i Jánosa Nágela i Veljka Vojnića... o njihovoj zdravstvenoj sigurnosti. Baš kao na *minaqui*.

Z. R.

Manifestacija *Šokci i baština* održana u Sonti

Veseli duh Šokadije

Godina 2008. bila je godina u kojoj je tadašnjih sedam udruga podunavskih Hrvata Šokaca potpisalo povelju o trajnoj suradnji kako bi zajednički realizirali projekt obilježavanja 320. obljetnice doseljavanja Šokaca na prostore bačkog Podunavlja »Tragovi Šokaca od Gradovrha do Bača 1688. – 2008.«. Bio je to začetak manifestacije *Šokci i baština*, koju je Hrvatsko nacionalno vijeće 2013. godine proglasilo manifestacijom od posebnog značaja za Hrvate u Srbiji. Svake godine održava se u drugom mjestu, a ove godine šokačke udruge iz Podunavlja okupile su se u Sonti.

Bogato tradicijsko naslijeđe šokačkih Hrvata iz Bačke prikazali su HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega, KUDH *Bodrog* iz Monoštora, Udruga građana *Urbani Šokci* iz Sombora, KPZH *Šokadija* iz Sonte, HKU *Antun Sorgg* iz Vajske i HKUPD *Matoš* iz Plavne. Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** podsjetila je na tri manifestacije koje okupljaju tri najznačajnije hrvatske skupine u Srbiji. To su *Bunjevci bez Granica*, *Srijemci Srijemu* i *Šokci i baština*.

»Za Hrvate Šokce, kao i za ostale skupine Hrvata u Srbiji, važno je očuvanje jezika i baštine. Nastava na hr-

vatskom jeziku značajno je zastupljena u ovim mjestima, prije svega u Monošturu i Sonti. Njuguje se i bogata šokačka ikavica. Mi kao krovna institucija trebamo osigurati preduvjete za sve to i zato planiramo dvije male matice, u Monošturu i Sonti, i nadam se da će biti završene u naredne dvije godine«, kazala je Jasna Vojnić.

U ime domaćina, KPZH-a *Šokadija*, obratila se **Renata Kuruc**. U povodu manifestacije *Šokci i baština* KPZ *Šokadija* iz Sonte objavila je književni natječaj »Za lipu rič 2024.«. Prva nagrada, za pjesmu *Volji ti*, dodijeljena je **Ruži Silađev**.

»Šteta bi bilo da se izgubi ta lipa, milozvučna ikavica i ja sam tako odlučila da zapisujem, pišem. Nagrada je na neki način potvrda da to dobro radim«, kazala je Silađev.

Manifestaciju *Šokci i baština* organiziraju Hrvatsko nacionalno vijeće i Fondacija za razvoj hrvatske zajednice u Srbiji *Cro-Fond*, uz financijsku potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske te potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU-a *Hrvatska riječ*.

Z. V.

KPZH *Šokadija*

Ruža Silađev

HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević*

UG *Urbani Šokci*

KUD *Hrvata Bodrog*

HKU *Antun Sorgg*

HKUPD *Matoš*

»Tamburaški troplet vojvođanskih Hrvata« predstavljen koncertom u Subotici

Skupa uz tamburu i pismu

Publika je imala prilike čuti bećarce, kola i druge skladbe iz glazbene tradicije bunjevačkih, šokačkih i srijemskih Hrvata, koje se »Tropletom« nastoje sačuvati od zaborava i dalje promovirati na manifestacijama

U sklopu istraživanja i promocije nematerijalne kulturne baštine Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata realizirao je projekt pod nazivom »Tamburaški troplet vojvođanskih Hrvata«, a plod tog istraživanja je i istoimeni glazbeni album kojim se predstavljaju tamburaška praksa i bećarac ovdašnjih Hrvata. Kako je tamburaška glazba prisutna u svim dijelovima Vojvodine gdje žive Hrvati, a jednako tako i bećarac, na albumu se predstavljaju ova dva elementa nematerijalne baštine kroz sviranje i pjevanje među trima (otuda i naziv troplet) skupinama ovdašnjih Hrvata – Srijemcima,

Šokcima i Bunjevcima. Također, na album su uvrštene i popularne pjesme koje se izvode na veseljima, svadbama i zabavama i koje su dio žive nematerijalne baštine.

Glazbeno izdanje *Tamburaški troplet vojvođanskih Hrvata* predstavljeno je prošloga četvrtka, 7. studenoga, velikim koncertom u Subotici, u HKC-u *Bunjevačko kolo*. Publika je imala prilike čuti bećarce, kola i druge skladbe iz glazbene tradicije ovdašnjih Hrvata, koje se ovim projektom nastoje sačuvati od zaborava.

Bećarci i kola

Odbi se biser grana, Lagani bećarac, Mi smo Bunjevci, Sremačko kolo, Šokačko kolo, Malo bunjevačko kolo, Cvala j' šljiva belica, Vesela je Šokadija, Bunjevka sam, Bećarac iz Monoštora, U našem lijepo ti je Srijemu, Oko moje plavo i garavo – naslovi su izvedenih skladbi. Njih su izveli glazbenici koji su sudjelovali i u snimanju albuma: tamburaški orkestar HGU-a *Festival bunjevački pisama* pod ravnanjem prof. **Mire Temunović** i vokalni solisti **Marija Kovač, Anita Đipanov Marijanović, Marija Francuz, Tamara Štricki Seg, Marko Grmić i Josip Francišковиć**. Gost koncerta bila je Ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga* iz Monoštora koje su predstavile dvoglasno pjevanje Šokica iz toga sela.

Kako je na koncertu pojašnjeno, kolo i bećarac pojavljuju se kao glazbene forme u sve tri skupine vojvođanskih Hrvata, ali svaka sa svojim posebnostima i načinom izvedbe. Kolo je kod Srijemaca izvedeno u formi kratke skladbe, kod Šokaca se izvodi uz pjevanje, a kod Bunjevaca se ono pleše. Bećarcima iz Rume i Monoštora te bunjevačkom bećarcu zajednička tematika je ljubav i šala, ali se međusobno razlikuju po načinu izvedbe.

Zapisati baštinu

Izdanje *Tamburaški troplet* distribuirao se na USB-u na kojem se, osim 15 pjesama,

nalazi i brošura s pratećim tekstovima. Urednik i recenzent glazbenog izdanja je profesor tambure **Vojislav Temunović** a izvršnu produkciju potpisuje Hrvatska glazbena udruga *Festival bunjevački pisma* iz Subotice. Kako je prije koncerta istaknula ravnateljica ZKVH-a **Katarina Čeliković**, tamburaška praksa upisana je na Listu elemenata nematerijalnog kulturnog naslijeđa Srbije dok su bećarac, bunjevačka i šokačka kola te dvoglasno pjevanje Šokica neki od 29 elemenata Registra nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji.

»Cilj nam je bio, a nadam se da smo u tome uspjeli, snimanjem i promocijom ovih skladbi zabilježiti ih u kvalitetnoj i autentičnoj izvedbi, sačuvati ih od zaborava i dalje promovirati na kulturnim događanjima u hrvatskoj zajednici«, rekla je Čeliković.

Autentični izvođači

Poznati subotički tamburaš, autor pjesama i član ansambla *Biseri* Josip Francišković izveo je na koncertu *Lagani bećarac*.

»To je poznata starovinska 'pisma' koja se izvodila kadgod u svatovima. Danas se izvodi jako rijetko. Što se tiče tamburaške glazbe danas, taj nekadašnji zvuk više nije aktualan, on živi kroz ovakve projekte i nastupe. Drago mi je da sudjelujem u 'Tamburaškom tropletu', kojim se nastoji da generacije koje dolaze iza nas čuju kako je ova glazba nekad zvučala. Na albumu su neke pjesme koje se definitivno više ne izvode, samo uz folklor«, kaže Francišković.

Marija Francuz iz Monoštora izvela je samostalno pjesmu *Cvala j' šljiva belica* a skupa s Anitom Đipanova Marijanović i pjesme *Bećarac iz Monoštora* i *Vesela je Šokadija*.

»Volim ići na folklornu sekciju pri KUDH-u *Bodrog*, pjesma mi mnogo znači i volim pjevati. Također, volim i našu šokačku ikavicu i naš govor. Kod nas Šokaca stare se pjesme najviše pjevaju kad su neka veselja, u svatovima, kod rođenja, krštenja djeteta. Živa je to baština. Oni mladi koje zanima starija, oni žele naučiti ove pjesme. A drugi mladi vole neke modernije pjesme«, kaže Marija Francuz.

Koncert *Tamburaški troplet vojvođanskih Hrvata* ovom je prigodom snimljen te se planira emitiranje njegove snimke na televizijama kao i postavljanje na kanal

Youtube. Prije Subotice, *Troplet* je predstavljen u Rumi (na godišnjem koncertu tamburaškog orkestra HKPD-a *Matija Gubec*) i u Monoštora (u okviru obilježavanja Zavičnog dana).

D. B. P.

Priprava župnog muzeja, riznice u rumskoj župi

Prikaz bogate povijesti

»Okrenuli smo se onome što je dostupnije, što već posjedujemo, a to je knjižnička i arhivska građa. Želimo je sačuvati i prezentirati. To smo učinili kroz naš župni muzej, riznicu, koja se nalazi iznad sakristije«, kaže rumski župnik Josip Ivešić

U sklopu projekta prekogranične suradnje Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, koji je realiziran koncem prošle godine, iznad sakristije crkve Uzvišenja svetog križa u Rumi izgrađen je župni muzej riznica. Prekogranični projekt realiziran je s Općinom Gorjani u Hrvatskoj, koja je također u svojoj župnoj crkvi izradila isti projekt. Završeni su građevinski radovi u crkvi u Rumi, te je nabavljen namještaj, vitrine i police. Trenutno se u njima nalaze misna ruha za svećenike, stare knjige i kipovi. Kako bi se riznica upotpunila, rumski župnik **Josip Ivešić** putem župne web stranice pozvao je sve Rumljane, kako one koji žive u Rumi tako i one koji su rasuti po svijetu, da dostave stare fotografije iz povijesti grada, posebice one koje ovjekovjećuju značajne događaje i običaje.

Nedostatak povijesne građe

Rumska župa je među starijima na području Srijema kada govorimo o vremenu nakon Turaka a ne o razdoblju srednjeg vijeka i prije starog Sirmijuma. Nakon povlačenja Turaka život se na području sadašnje Rume polako vraćao i počelo je naseljavanje tih krajeva. Kada se govori o Rumi, treba imati na umu da dolaskom grofova

Pejačevića dolazi do stvaranja značajnijeg naselja na tom prostoru. Ubrzo se ukazuje potreba za duhovnom dimenzijom, odnosno vjerskim životom. Sredinom XVI-II. stoljeća započinje dušobrižnički život. U Rumi se najprije gradila mala drvena crkva koja nije bila prikladna za potrebe vjernika pogotovo nakon naseljavanja velikog broja Nijemaca, Mađara i Hrvata s raznih strana. Ukazala se potreba za izgradnjom veće crkve. Sredinom XVIII. stoljeća najprije su franjevci započeli vjerski život u Rumi. Ovo su okvirni podaci o rumskoj župi, a da bi se dobili opširniji podaci, prema riječima župnika Ivešića, potrebno je angažirati stručnjake, povjesničare te istražiti arhiv u Đakovu i Mađarskoj.

»Bio bi potreban profesionalniji pristup svemu tome. Kao župnik, zbog svojih svećeničkih obveza, nisam u mogućnosti više se posvetiti istraživanju. Okrenuli smo se onome što je dostupnije, a to je ono što već posjedujemo, knjižnička i arhivska građa. Želimo je sačuvati i prezentirati. To smo učinili kroz naš župni muzej, riznicu koji se nalazi iznad sakristije. Riznica još nije završena, ali se nadam da će uskoro biti«, ista-

knuo je vlč. Ivešić i dodao: »Živimo u vremenu kada je medijska prezentacija vrlo važna i mislim da i Crkva treba koristiti blagodati koje pruža. Preko nove župne web stranice nastojimo pratiti sve što se događa. Rodila se ideja da uputimo javni poziv svima, ne samo župljanima koji žive u Rumi, nego i bivšim Rumljanima u cijelom svijetu da nam skeniraju i pošalju prvenstveno fotografije. Mi imamo stare dokumente ali su pisani na latinskom, njemačkom goticom, pisanom latinicom i to mora stručna osoba čitati, dok je fotografija jasna. Putem web stranice zamolili smo ih da nam napišu tko je na fotografiji, o kojem događaju je riječ i iz koje je godine. Ukoliko bismo sakupili više fotografija, osim što bismo upotpunili našu riznicu, ideja nam je i objaviti monografiju župe kroz povijest«.

Pisani trag na njemačkom jeziku

Pisani trag s kojim rumska župa raspolaže su i dvije knjige koje je objavila udruga Nijemaca koji su nekada živjeli u Rumi, no nakon Drugog svjetskog rata većina ih je otišla u Austriju.

»Jedan bračni par iz Austrije je prije izvjesnog vremena posjetio našu crkvu. Pozdravio sam ih i gospođa mi je rekla da je došla vidjeti mjesto gdje je rođena i gdje je živjela njena baka. Tada mi je rekla za njihovu udrugu i da planiraju objaviti knjigu o Rumi. Zamolio sam je da mi ih pošalje. Ona je ispoštovala dogovor i sada imam dvije knjige o Rumi s puno fotografija u njima, ali su one pisane na njemačkom. Bez obzira na to, i one su vrijedan povijesni trag.«

Bilo je dosta nedoumica oko toga gdje su se neke stvari u crkvi nekada nalazile poput propovjedaonice, drvenog

In memoriam:

Zdenka Sudarević (1962. – 2024.)

Usrijedu, 13. studenoga, nakon kratke i teške bolesti, u 63. godini života, preminula je Zdenka Sudarević, uposlenica NIU *Hrvatska riječ*.

Rođena je 1962. u Subotici, gdje je završila osnovnu i srednju školu. Diplomirala je ekonomiju na beogradskom sveučilištu *Singidunum*. Od 2003.

radila je u NIU *Hrvatska riječ* na različitim poslovima. Bila je aktivna u životu hrvatske zajednice u Subotici, prateći veliku većinu manifestacija i događaja. Amaterski se bavila slikanjem. Kao članica Likovnog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice sudjelovala je na više skupnih izložaba i likovnih kolonija. Pjevala je u zboru župe sv. Roka u Subotici. Bila je članica Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini.

Posljednji pozdrav dragoj kolegici Zdenki!
Kolektiv NIU *Hrvatska riječ*

kipa Krista dobroga pastira koji je rađen u stilu kipova na glavnom oltaru. Istražujući, preko starih fotografija, župnik Ivešić je došao do tih saznanja.

»Saznao sam da kad se crkva obnavljala prije 40-ak godina, propovjedaonica više nije služila svojoj svrsi. Nitko tada nije razmišljao o njevoj povijesnoj i kulturnoj vrijednosti. Ona je izgubila svoje značenje zato što je došlo do uporabe ambona, a služenje mise se promijenilo na način da je svećenik okrenut prema ljudima. Propovjedaonica je uklonjena iz crkve, a kip je očito bio dio te priče«, navodi naš sugovornik.

I kako na koncu razgovora navodi, ima još puno toga vezano za običaje u srijemskim župama, koje su još uvijek nepoznanica. U Rumi posebno, jer je ona uvijek bila multinacionalna sredina u kojoj su živjeli Srbi, Mađari, Nijemci i Hrvati koji su imali svoje običaje. Zato bi svaka stara fotografija bila od iznimno velikog značaja, kao koristan materijal za bolje otkrivanje povijesti župe i dopunu župnog muzeja, riznice, koja će uskoro biti dostupna široj javnosti.

S. D.

Više od obične mode

Pronalazim sreću u izradi unikatnih predmeta i garderobe, pogotovo kada vidim da netko to nosi i voli to što nosi, kaže modna dizajnerica Mona Lacko

Mlada modna dizajnerica **Mona Lacko** rođena je u Subotici gdje i danas živi i stvara i stoji iza istoimenog modnog brenda koji je sinonim za unikatnu garderobu i aksesoare, prije svega torbice. Mona je netko tko je uvijek težio nekonvencionalnom, tako ćete kod nje pronaći i mnoštvo boja, sjajne materijale, neobične teksture – ukratko, nešto što nećete pronaći na drugom mjestu. Za Monu su čuli mnogi, tako je mlada Subotičanka jedne godine bila nominirana od magazina *Elle* za najboljeg mladog hrvatskog dizajnera, što joj je otvorilo vrata za suradnju s raznim popularnim pjevačima poput **Severine**, **Albine**, **Luke Blacka** i drugih. Kako sama kaže: »Što više upoznaješ ljude, tako ti se šire i mogućnosti, iako možda u početku ne radiš ono što bi htio, ali jednostavno moraš krenuti od točke A da bi stigao do točke B«.

Praksa i teorija

Za njen ulazak u svijet mode bila je presudna srednja škola.

»Osnovnu sam završila na Paliću u školi **Miroslav Antić**, a onda sam upisala Kemijsko-tehnološku školu **Lazar Nešić**, jer sam vidjela da imaju ogledni smjer – modelar odjeće. Tada nisam točno znala što to znači, ali ima neke veze s odjećom! Smjer je četverogodišnji što mi je odgovaralo zbog fakulteta. Postoje, nažalost, negativni stereotipi vezani za tu školu, ali meni je bilo jako dobro u toj srednjoj školi. Ja sam toliko toga tamo naučila i profesori su bili odlični. Mislim da se pokazalo kako sam u pravu, ta škola je danas jedna od najljepših i najbolje funkcionirajućih, povezani su s raznim tvornicama i firmama, a i mi smo na praksu išli u tvornice tekstila. Išli smo u *Legend*, *Željezničar*... Mislim da je to bila jedina škola u Srbiji koja je imala štampač za krojne slike – a to znači da smo na kompjutoru slikali krojeve i onda štampali to. Škola je bila opremljena maksimalno, sve pohvale za tu srednju jer sam maksimalno iskoristila znanje koje sam tamo naučila«, priča Mona.

Nakon srednje upisuje Tekstilno-tehnološki fakultet u Zagrebu. Kako kaže, fakultet je bio više teorijski usmjeren, ali da izuzetno cijeni znanje koje je dobila iz filozofije i semiotike mode. Također, u Zagrebu je i ušla u svijet mode.

»Završila sam Tekstilno-tehnološki fakultet u Zagrebu. To je odlično ispalo, jer sam praksu usvojila u srednjoj, a teorijski dio na fakultetu. Dobila sam pomoć od HNV-a, dobila sam stipendiju, dobila sam dom i sve mi je to pomoglo financijski. Profesori su bili divni na fakultetu. Stekla

sam mnogo prijatelja s kojima sam u kontaktu. Meni je Zagreb stvarno mnogo dao što se tiče mog posla, ja sam se uostalom tamo i probila. U sklopu fakulteta imali smo reviju natjecateljskog karaktera i tamo je moj rad primijetio tadašnji glavni urednik magazina *Elle*. On me je pozvao da surađujemo i da fotografira moj rad za *Elle*. Tako je sve počelo«, kaže Mona.

Proboj u svijet mode

Suradnja s *Elle* magazinom ju je i dovela do Severine.

»S njom sam surađivala mislim tri puta. Severina nosi moj kaput na omotu njenog albuma *HALO*, nosi moju garderobu i u dva spota. Moju odjeću nosila je i **Albina** na *red carpetu* Eurosonga. To je interesantno jer je do te suradnje došlo preko jednog stilista iz Beograda. Hoću reći kako Srbija i Hrvatska mnogo surađuju na ovom polju, hrvatski pjevači dolaze u Beograd snimati i obrnuto. Drago mi je što sam radila eurovizijske projekte jer sam odrasla na Eurosongu. Surađivala sam i s predstavnikom Srbije, obukla sam Luku Blacka, iako znam kako to nije za svakoga, ali ja sam svejedno bila ponosna. Surađivala sam i s mlađim hrvatskim izvođačima poput pjevačice **Miach** i s reperom **Hiljsonom Mendelom** koji također nose moju garderobu u spotu. Iskreno, uvijek mi je draže surađivati s mladim, novim klincima koji su veoma kulturni, ispoštuju te maksimalno i plate ti sve, dok suradnja s onima koji su 'na vrhu' ne ispadne uvijek tako divna«, govori naša sugovornica.

Kako ističe, mnogo toga u svijetu mode znatno je drugačije nego što bi se to na prvu loptu učinilo.

»Koliko je lijep taj put u modnom svijetu, koliko to sve lijepo djeluje, toliko je iza kulisa to sve trulo. Postoji toliko zabadanja u leđa i slično. Iskreno, ono što sam najviše mrzila je raditi revije. To je toliko psihički naporno i samo te financijski iscrpi, a za to dobiješ samo aplauz. Ja sam dugo bila nesretna, sve dok nisam prestala s revijama i počela raditi nešto za sebe. Svi mi idealiziramo taj modni svijet, ali ništa nije tako kako se čini. Kada si mladi dizajner, ti surađuješ – besplatno. Dobiješ pohvale od ljudi u vrhu, a nitko neće ništa da kupi jer očekuju da im ti to pokloniš. A to sve ne bi trebalo tako izgledati«, kaže ona.

S modnim revijama prestala je kada je ostala trudna. Osnivanje obitelji je, kako kaže, bio preloman trenutak i u životu i u njenoj karijeri.

»U ovom svijetu porodica i modni svijet ne idu zajedno, ne vole ni čuti za to. Očekuje se od tebe da budeš poslovna žena, a ja sam baš jako htjela porodicu. Moja posljednja revija je bila u Osijeku na *Portanova Fashion Incubatoru*. Jedne godine sam na toj reviji ušla u top 5, a nakon toga sam bila pozvana da budem zaštitno lice revije i to je ispalo dosta dobro jer sam dobila slobodu raditi ono što želim. Tako da sam posljednju reviju završila sretna«, ističe Mona.

Svi žele torbice

Nakon toga okrenula se torbicama i tada je došao covid.

»Kada si gospodarstvenik, iako i to idealiziramo – tebi je dobro, ti si sam svoj gazda. Ali meni sve stane kada i ja moram stati jer ja nemam nikoga da mi ovo radi umjesto mene. Ja nisam znala praviti torbice, to sam sve u hodu učila, to odmah da kažem. Ne znam kako se to dogodilo, ali za vrijeme covida moje torbice su 'eksplodirale'. Torbi-

ce su u stvari ono što je meni donijelo zaradu. Prije toga odjeća je slabo prolazila, nisam imala najviše cijene, ali nisu bile ni niske, ali kao mladi dizajner ne postoji šansa da se zaradi od toga. Otkrila sam da volim raditi torbice i aksesoare i to je nešto što lijepo prolazi, cjenovno se može primijeniti kod nas. U Beogradu mi jako dobro ide prodaja, pogotovo otkako su došli naši novi ruski sugrađani koji jako cijene unikatne stvari. Interesantno je da su moje torbice bile izložene u jednoj prodavaonici i u Budimpešti i ništa se nije prodalo«, priča dizajnerica.

Što se tiče popularnih Moninih *bucket bagsa*, i ona ističe kako je to najpopularniji model torbice koji je napravila, a za torbe koje trenutno radi kaže kako su najzahtjevnije do sada.

»Ja sam čak mislila da to neće proći jer imaju neobičan izgled, ali se meni svidjela ideja. Napravila sam jednu za sebe i stavila na Instagram i onda sam ih krenula štancati jer je krenula prava pomama. Ja bih ih i dalje mogla praviti i prodavati. Međutim, prestala sam jer ne volim ništa raditi na veliko, tko ima – ima! Ove koje sada imam su možda najzahtjevnije do sada zato što je najskuplji materijal i jako je teško raditi s krljuštima jer nisu uopće ugodne za šivanje. Kada radim, ta krljušt ide na sve strane. Na njih sam jako ponosna. Treba mi dosta vremena za jednu torbicu, ali podijelim proces na faze, treba mi otprilike tri dana da je kompletiram.«

Nečiji višak – Monino blago

Kod Mone se ništa ne baca. Ističe kako uvijek gleda kako da iskoristi sav materijal i da često koristi ono što bi drugi nazvali viškom ili otpadom.

»Sav otpad skupljam u vreće i imam neke ideje što ću s tim uraditi. Nemam pravila, ja kupujem ono što mi se sviđa; uglavnom su sjajni materijali, ali ne mora uvijek tako biti. Koristim često kožu, lateks, za postavu torbice koristim nano saten. Trenutno sam i dalje na aksesoarima, ali počinjem raditi novu kolekciju koju nisam imala od 2017. od te posljednje revije. Mislim kako ćemo sljedeće godine vidjeti tu kolekciju, ali naravno neće biti revije. Mislim kako je to prevaziđeno.«

Naša dizajnerica ističe kako ju je ovaj posao promijenio, ali i oblikavao.

»Bila sam izuzetno povučeno dijete. Ne želim reći kako je to nužno loše, ali dobro je upoznati i svijet oko tebe. Ovaj posao me je natjerao da se oslobodim i to mi je toliko toga lijepog donijelo. Nemam neki naziv za svoj stil, ne znam kako ga okarakterizirati, a ja uostalom i ne volim permanentne stvari. Volim razne stvari, volim drugačije izgledati, volim se mijenjati, a tako se mijenja i moj rad. Pronalazim sreću u izradi unikatnih predmeta i garderobe, pogotovo kada vidim da netko to nosi i voli to što nosi. Kad god nešto napravim, ja prenesem i dio svoje emocije. Sve to radim iskreno i u svim tim stvarima su djelići mene. Voljela bih kad bi se ljudi prestali bojati svojih emocija, da ih počnu koristiti i da utkaju te emocije u svoja djela što god to bilo«, rekla je Mona za kraj razgovora.

I. B.

Nova knjiga u nakladi UG-a *Urbani Šokci* iz Sombora

Monoštorski sokaci i ljudi

U nakladi UG-a *Urbani Šokci* iz Sombora tiskana je knjiga *Korak po korak kroz svaki sokak* autorice **Marije Šeremešić**. Na više od 200 bogato ilustriranih stranica ispričana je priča o monoštorskim sokacima, zanimljivim ljudima, čardama, kavanama...

Uz fotografije monoštorskih sokaka snimljene iz zraka, kako bi se vidjela jedna od prepoznatljivosti Monoštora, a to su ulice pod pravim kutom, u knjizi su fotografije karakteristične za pojedine ulice i po nekoliko priča iz svake ulice o ljudima koji u njima žive.

»Čini nam se da su ti naši susjedi obični ljudi. I jesu obični ljudi, ali ima onih koji imaju neku zanimljivu priču koju čak ni u selu ne znaju i cilj mi je bio te zanimljive priče iz sokaka zapisati u ovoj knjizi«, kaže autorica knjige i izdvaja priču o hard rokeru, Meksikancu koji je u Monoštor došao u potrazi za svojim korijenima, glumcu iz filma *Skupljači perja*, borcu za ravnopravnost u Belgiji, slikarima, ljubiteljima konja, pčelarima, fotografima.

Jedna od zanimljivosti u knjizi je i priča o monoštorskim kavanama. Kako kaže autorica, nekada su kavane bile u svakoj ulici.

»Znalo se tko u koju zalazi, u koju se ide svecem, u koju se svrati na jednu, onako s nogu, u koju se ide na igranku, dobar paprikaš ili tamburaše. Najviše se pilo vino i rakija, pivo, a kasnije likeri: mentol, kruškovac...«

Autorica je materijal za knjigu prikupila obilaskom Monoštora, razgovorom i susretom s kazivačima kroz Baštovansku, Lovačku, Dunavsku, Tesnu, Ribarsku, Naselje, Dolsku... *Korak po korak kroz svaki sokak* 14. je knjiga Marije Šeremešić o Monošturu.

»Ljudi, običaji, događanja, folklor, sve iz Monoštora me je uvijek zanimalo. Ali kada sam tražila što je o tome na-

pisano, nisam našla nikakav pisani trag i tako sam počela pisati o Šokcima i Monošturu«, kaže Šeremešić.

»Sve Marijine knjige o Monošturu pomažu u popularizaciji i promociji samog sela i bogatog kulturnog naslijeđa. Zaista ovu knjigu smatram svojevrsnom enciklopedijom današnjeg Monoštora. Zanimljiv je koncept knjige koji obrađuje ulice i zanimljive ljude u tim ulicama. Kao da nas poziva da izađemo, prošetamo, popričamo sa susjedima i velika je vjerovatnoća da ćemo sresti ljude iz ove knjige«, kazala je predsjednica UG-a *Podunav* **Zdenka Mitić**.

Knjiga *Korak po korak kroz svaki sokak* predstavljena je u Monošturu 6. studenog. Marija Šeremešić završava 15. knjigu o Monošturu koja će biti pisani trag o ljudima koji su u povijesti učinili mnogo za ovo mjesto: svećenicima, doktorima znanosti, profesorima, učiteljima i svima drugima koji su ostavili trag u poslu koji su radili.

Z. V.

Martinje u Petrovaradinu

PETROVARADIN – HKPD *Jelačić* organizirao je 11. studenoga proslavu Martinja, odnosno blagdana Sv. Martina u Petrovaradinu. Prema legendi, sv. Martin bio je veliki ljubitelj vina i vinogradar, zbog čega se njemu pripisuje uvođenje običaja krštenja mošta. »Čuvamo tradiciju

petrovaradinskih vinogradara. Što na Vinkovo molimo, na Martinje kušamo. Mlado vino koje je njegovano«, poručuju iz ove udruge.

Mlado vino blagoslovio je vlč. **Eduard Španović** dok je o životu sv. Martina govorio dopredsjednik Društva **Vlatko Karnoš**. Uz kušanje mladoga vina priređen je i tradicijski ručak – pečena guska s mlincima.

Barokna glazba u rumskoj crkvi

RUMA – U crkvi Uzvišenja svetog Križa u Rumi 8. studenoga održan je koncert ansambla *Trio Flamma* iz Beograda. Publika je imala priliku uživati u ranoj baroknoj muzici. Koncert je posvećen velikim majstorima barokne glazbe, **Bachu** i **Händelu**. U drugom dijelu programa predstavljeni su dijelovi Händelovih grandioznih oratorija, gdje se prepliću engleska i talijanska tradicija.

Trio Flamma nov je ansambl na muzičkoj sceni Srbije. Osnovan u cilju interpretiranja muzičkog stvaralaštva barokne epohe na autentičan način. Članovi ansambla su **Milan Stančić** bariton, **Milica Sabljic** na orguljama i **Dorđe Milošević** violončelist.

»Orguljaši u Srbiji rijetko kad imaju priliku nastupati na autentičnim instrumentima, orguljama, jer su one sastavni dio katoličkih crkava. Prvi put smo u Rumi u ovom divnom prostoru koji nam godi s obzirom na specifičnost ansambla i muziku koju izvodimo. Za nas je privilegij svirati u autentičnom prostoru kao što se ona svirala nekad, prije 300 godina«, kaže Milošević.

Koncert je održan u okviru projekta »Musicae spirituales concentus« čiji je nositelj rumška župa.

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini

NOVI SAD/SUBOTICA – Ovogodišnji program *Ciklusa hrvatskog filma u Vojvodini* završava projekcijom dokumentarnih filmova i razgovorom s autorima večeras (petak, 15. studenoga) u Novom Sadu i sutra (subota, 16. studenoga) u Subotici.

Dokumentarni film *Goli otok* redatelja **Darka Bavljak** bit će prikazan večeras u Kulturnoj stanici *Egység* (Antona Čehova 4) u Novom Sadu. Početak je u 19 sati. Voditelj programa je redatelj i izašnik *Ciklusa* **Branko Ištvančić** a gosti će biti Darko Bavljak i **Jasmina Bavljak**.

Dokumentarni film *Skriveni Vanka – na tragu jedne opsesije* (produkcija *Arsseptima*, Zagreb, 2021.) poznatog hrvatskog filmskog redatelja **Branka Ivande** i dugogodišnjeg profesora filmske režije na zagrebačkoj Akademiji dramske umjetnosti bit će prikazan sutra (subota, 16. studenoga) u Art kinu *Lifka* u Subotici. Početak je u 18,30 sati. Voditelj programa je Branko Ištvančić, redatelj, a gosti su Branko Ivanda i **Lidija Ivanda**.

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini održava se u organizaciji udruge *Artizana* iz Zagreba u partnerstvu s ZKVH-om i u suradnji s Art kinom *Lifka* u Subotici i Centrom za kulturu – Kulturnom stanicom *Egység* u Novom Sadu, uz potporu Hrvatskog audiovizualnog centra u okviru međunarodne suradnje.

Ulaz na obje projekcije je besplatan.

Poziv za slanje rukopisa

SUBOTICA – Nakladničko vijeće NIU *Hrvatska riječ* poziva književne autore i autorice iz Srbije koji stvaraju na standardnom hrvatskom jeziku ili dijalektalnim govorima Hrvata da šalju svoje neobjavljene rukopise radi njihove moguće objave u idućoj, 2025. godini. Rukopise je potrebno poslati u elektroničkom obliku (Word dokument) na e-mail: naklada@hrvatskarijec.rs. Rok za slanje rukopisa je do 30. studenoga 2024. godine. O uvrštenju rukopisa u nakladnički plan za 2025. godinu odlučivat će Nakladničko vijeće NIU *Hrvatska riječ*. Recenzije, predgovori i pogovori se ne zahtijevaju. S autorima se sklapa ugovor o međusobnim pravima i obvezama, a prispjeli rukopisi ne vraćaju se autorima.

Izabrana djela Balinta Vujkova predstavljena na zagrebačkom Interliberu

Spomenik narodnome blagu

Djelo najvećeg sakupljača hrvatske narodne književnosti u izvandominstvu stiglo je konačno i do najveće knjiške manifestacije u Hrvatskoj. Tako bi se u najkraćem dalo opisati predstavljanje *Izabranih djela Balinta Vujkova* u utorak, 12. studenoga, na sajmu knjiga *Interliber* u Zagrebu.

Izabrana djela Balinta Vujkova kapitalni su nakladnički projekt Zavoda za kulturu voždovanskih Hrvata i Hrvatske itaionice Subotica. Edicija sadržava ukupno osam knjiga, u prvih sedam našle su se narodna književnost – bajke, basne, pripovijetke, anegdote i legende a osmu čine Vujkovljeva autorska djela.

Hommage velikanu

Moderatorica predstavljanja i predsjednica Hrvatske čitaonice Subotica **Bernadica Ivanković** u uvodu je rekla kako je Vujkov svojim djelom zadužio Hrvate u Srbiji. U tom kontekstu u proteklih više od dva desetljeća učinjeno je mnogo: najveća književna manifestacije te zajednice i jedna od književnih nagrada nose njegovo ime, dobio je bistu u ulicu u Subotici, njegovo djelo poznato je djeci i mladima koji se školuju na hrvatskom jeziku.

Urednica edicije i ravnateljica ŽKVH-a **Katarina Čeliković** ukazala je kako je **Balint Vujkov** (1912. – 1987.) od svoje 19. godine sakupljao usmeno narodno stvaralaštvo, putujući od Janjeva i Rumunjske, preko Vojvodine i Like do Gradišća i Slovačke. Tijekom više desetljeća rada sakupio je oko 1.500 pripovjedaka. Čeliković je podsjetila

kako je živio u turbulentnom 20. stoljeću te su njegov život, među ostalim, obilježili događaji poput sudjelovanja u narodnooslobodilačkoj borbi, djelovanja u književnom i medijskom području, dobivanja nagrada do isključivanja iz javnog života nakon *Hrvatskog proljeća*.

»Njemu u čast 2002. godine pokrenuli smo književnu priredbu *Dane Balinta Vujkova*, koji su u međuvremenu postali i *Dani hrvatske knjige i riječi*. Temeljni cilj manifestacije je valorizacija bogate Vujkovljeve zaostavštine, ali i narodnog govora Hrvata u Bačkoj i Srijemu ali i na drugim prostorima gdje je Vujkov djelovao. Na višednevnoj manifestaciji tematizira se i suvremeno književno stvaralaštvo Hrvata u Podunavlju«, kazala je Čeliković.

Jezično blago

O jezičnoj vrijednosti *Izabranih djela* govorila je recenzentica, sveučilišna profesorica i jezikoslovka dr. sc. **Sanja Vulić**. Osim jezične, ovi zapisi su riznica i etnografskih podataka.

»Nije bio niti jezikoslovac, niti etnolog a zapisao je na stotine i stotine pučkih bajki i pripovjedaka Hrvata u rasijanju. Jezik svojih kazivača nije mijenjao, zapisivao je priče kako ih je čuo. Naravno, nije pisao kako to čini dijalektolog, s tisuću znakova, ali su upravo takve prosječnom čitatelju lakše za pročitati. U doba kad je istraživao, većina ljudi s kojima je govorio bila je rođena u rasponu od 1870. do 1920. godine. Naravno, ima i mlađih, ali bitni su nam oni stariji jer su oni jako dobro čuvali svoje izvorne, mjesne

govore. Ono što me je fasciniralo u tim zapisima jest što je Vujkov stigao na terene na kojima se nikad nije jezikoslovno istraživalo a pretpostavljam ni etnološki«, rekla je dr. sc. Vulić.

Dodala je i kako je Vujkovu želja bila otići i među moliške Hrvate u Italiji, ali da stjecajem okolnosti to nije uspio.

Izbornik tekstova i lektor edicije bio je **Zlatko Romić** a u zagrebačkoj promociji *Izabranih djela* sudjelovao je i član uredništva i korektor **Mirko Kopunović**.

»Izabrana djela imaju gotovo 5.000 stranica, a u tumačima ima više od 4.000 riječi i oko 400 manje poznatih izraza. Za nekoliko desetaka riječi nismo uspjeli utvrditi što znače, koristeći nama dostupne rječnike i literaturu, a više nemajući mogućnosti koga pitati. Građa je crpljena iz dvadesetak knjiga, 13 periodičnih izdanja i u izboru je objavljeno dvije trećine ukupnoga sadržaja. I danas vidim sliku Balinta koji sakuplja svoje priče. Onako visok, stasit na put je išao svojim malenim *fićom*, vidim ga na *komp*i kako prelazi Tisu, ide u Banat, dogovara se i razgovara sa svojim kazivačima. Ti njegovi kazivači su zapravo bili književnici. Zamislite nekoga tko priča cijelu noć i od toga se zapiše primjerice četrdeset stranica knjige. Ostavio nam je blago. A mi tim govorima više ne govorimo, kako mi bunjevački Hrvati tako zasigurno i svi drugi«, kazao je Mirko Kopunović.

Potpota Školske knjige

Predstavljanje Vujkovljevih knjiga održano je na štandu *Školske knjige*, nakladničkog poduzeća koje već dvadesetak godina pomaže obrazovne i kulturne programe Hrvata u Srbiji. Tim povodom u predstavljanju je sudjelovao i predsjednik Upravnog odbora *Školske knjige* dr. sc. **Ante Žužul**. On je istaknuo kako *Školska knjiga* brine o Hrvatima diljem svijeta, pa tako i u Srbiji, »kako bi znali da nisu zaboravljeni«.

»'Lipo' nam je što je danas ovdje dašak Hrvata iz Subotice, Vojvodine i Srbije«, naveo je Žužul.

Kako je istaknuo, narodna književnost, sakupljena i u ediciji *Izabrana djela Balinta Vujkova*, kultura je jednog naroda. Podsjetio je i da su pisani spomenici i knjige temelj za poznavanje povijesti jednog naroda.

»Pogledajte *Baščansku ploču* iz 1102. ili prvi hrvatski ep na narodnom jeziku **Marka Marulića** iz 1521. godine. Otkad se pamti nešto o nekom narodu? Otkad se to našlo u knjigama. Mi postojimo baš po onome što smo zapisali«, kazao je Žužul te čestitao timu koji je iznio projekt Vujkovljevih izabranih djela.

Interliber je najveća knjiška manifestacija u Hrvatskoj, a ovo je bilo prvo predstavljanje hrvatskih nakladnika iz Vojvodine na tom sajmu nakon više od deset godina. *Školska knjiga* iskazala je ovom prigodom spremnost da takva praksa bude nastavljena. Predstavljanju *Izabranih djela*, među ostalim, nazočili su i predstavnici Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, Hrvatske matice iseljenika, Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Nacionalne i sveučilišne knjižnice, Knjižnica grada Zagreba i Društva podunavskih Hrvata u Zagrebu.

Predstavnice ZKVH-a i Hrvatske čitaonice zahvalile su *Školskoj knjizi* na ovoj vrsti potpore kao i Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske koji je financijski pomagao projekt *Izabranih djela Balinta Vujkova*.

»Mnogi od onih koji su bili na predstavljanju, kao i sudionici predstavljanja dr. sc. Sanja Vulić, upoznali su Balinta Vujkova i kao gosti *Dana Balinta Vujkova* u Subotici. Današnji program pratila je jedna posebna emocija i još jednom se pokazalo koliko je važno povezivanje izvan-domovinskih Hrvata s Hrvatskom«, ocijenila je Katarina Čeliković.

Podsjetimo, *Izabrana djela* su u listopadu predstavljena na Sajmu knjiga u Beogradu, a krajem mjeseca bit će predstavljena i na manifestaciji *Književna Panonija* u Budimpešti.

D. B. P.

XXV. Humski dani poezije

Poezija i ikavica u Mostaru

Hrvatski književnici iz Srbije sudjelovali su na književnim manifestacijama u Mostaru – Humskim danima poezije i Ikavskom skupu

objavio svoju prvu knjigu – *Iverje*, ovdje u Mostaru. Tim povodom smo uvezali te prostore značajne za njegov život i stvaralaštvo», rekao je Baković.

Dani poezije

Program XXV. *Humskih dana poezije* bio je podijeljen na dva dijela. Prvi dio bio je posvećen preminulim članovima DHKHB-a. Drugi i glavni dio večeri bio je rezerviran za nastupe pjesnika. Predstavilo se preko dvadeset autora uglavnom iz Bosne i Hercegovine, ali i gosti iz Hrvatske i Srbije. Svoju poeziju čitali su članovi DHK-a HB-a i gosti: **Hrvoje Barbir** (Ploče), **Ivan Bitanga Šujan** (Imotski), **Viktorija Bukovac** (Mostar), **Katarina Čeliković** (Subotica), **Alma Fazil-Obad** (Mostar), **Darko Juka** (Mostar),

Ivica Kesić (Kreševo), **Mirko Kopunović** (Subotica), **Snježana Lovrić** (Mostar), **Srećko Marijanović** (Stolac), **Zdravka Mila Marijanović** (Mostar), **Anto Marinčić** (Žepče), **Zvonimir Mikulić** (Ljubuški), **Nevena Mlinko** (Subotica), **Zdravko Nikić** (Čitluk), **Ivo Raguž** (Stolac), **Ivan Sivrić** (Mostar), **Anto Stanić** (Kreševo), **Mara Cica Šakotić** (Mostar), **Ivan Vrljić** (Mostar), **Lidija Petrović** (Mostar, čitala je pjesmu **Borislava Martinovića**), **Darjana Blaće Šojat** (Zagreb, čitala je pjesmu pok. **Anđelka Martinovića**).

Večer ikavice

Na XVIII. *Ikavskom skupu*, koji je ove godine održan pod geslom »Človištvo, najlipša lipost«, mogla su se čuti filološka izlaganja na temu očuvanja i upotrebe ikavice, kao i prozna i pjesnička ostvarenja na ikavici. Uvodno izlaganje u sklopu »Filoloških pogleda«, održala je ravnateljica ZKVH-a Katarina Čeliković koja je govorila o suvremenom stvaralaštvu na ikavici među Hrvatima u Vojvodini, a prof. dr. sc. **Antun Lučić** (voditelj dosadašnjih *Ikavskih skupova*), doc. dr. sc. **Marko Tokić** i **Leon Raić** također su dali svoj filološki prinos. U drugom dijelu večeri svoja prozna i pjesnička ostvarenja na ikavici čitali su: Marina Alerić-Bebić (Posušje), Ilko Barbarić (Mostar), Mirko Kopunović (Subotica), **Miljenka Koštro** (Posušje), **Radica Leko** (Posušje), **Sanijela Matković** (Široki Brijeg) i Nevena Mlinko (Subotica).

Hrvatski književnici iz Srbije sudjelovali su na dvama književnim manifestacijama Hrvata u Mostaru – XXV. *Humskim danima poezije* (u organizaciji Društva hrvatskih književnika Herceg Bosne) te XVIII. *Ikavskom skupu* (u suradnji spomenutog DHK-a i Studija za hrvatski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Mostaru). Ovom prigodom Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata uzvratilo je posjet Društvu hrvatskih književnika Herceg Bosne koji su bili gosti njihovog posljednjeg Književnog salona u Subotici.

»Ovo je prigoda da se sastanemo, da se vidimo, da obnovimo staru suradnju i da produbimo već postojeću«, rekao je predsjednik DHK-a **Ivan Baković** prilikom otvaranja *Humskih dana poezije*.

»Unatoč tome što naše društvo i dalje nema stabilno financiranje, mi opstajemo. Ovo je 31. godina društva, 25. godina *Humskih dana poezije*, 18. godina *Ikavskog skupa*, osma godina u Tomislavgradu, šesta godina u Orašju. Imamo na što biti ponosni. Dvadeset pete *Humске dane poezije* započeli smo u Orašju susretima pjesnika Posavine, nastavljamo ih večeras ovdje i završavamo ih u Tomislavgradu manifestacijom *Kraljevstvo riječi*. Suradujemo sa sličnim društvima, bili smo u posjetu kolegama i prijateljima u Subotici koji su večeras ovdje u uzvratnom posjetu s nama. Imamo neke zajedničke projekte s kolegama iz Subotice, prošle godine smo objavili reprint *Iverja* povodom 150. godišnjice **Matoševog** rođenja. Meni je žao što slabo iskorištavamo tu informaciju, ali Matoš je

Književnik Mirko Kopunović istakao je kako je susret pjesnika uvijek događaj sam za sebe.

»Nama je bilo drago biti u Mostaru, upoznati se s tim ljudima, nastupiti i prikazati naše stvaralaštvo, kao i predstaviti našu bunjevačku ikavicu. Predstavio sam svoju poeziju iz knjige *Dok je svita*, čitao sam *Dok sjaji zlato zemlje naše* i pjesmu posvećenu **Ivici Balaževiću** *Slike teku u valovima dobroga*, a za drugu večer sam pripremio pjesmu *Tri slike – nikad završene skice*. Bilo mi je drago upoznati Ivana Bakovića, Srećka Marijanovića i Antu Marinčića. Biti u Mostaru, biti obogaćen njihovim duhom, stavovima, mislima i steći nove prijatelje, proći Starim mostom, biti u Starom gradu. Mostar je, za razliku od kontinentalne Bosne, bio topao, posjetili smo crkvu u Blagaju, izvor rijeke Bune, također, posjetili smo i obnovljenu franjevačku crkvu gdje smo od fra **Marića** saznali više o franjevcima u Bosni. Sve su to dojmovi koje ću ponijeti s ovog putovanja«, rekao je Kopunović.

Pjesnikinja Nevena Mlinko istaknula je svoje oduševljenje gostoprimstvom u Mostaru.

»Oduševljena sam gostoprimstvom i otvorenošću predstavnika i članova DHK-a Herceg Bosne. Ono čime su me posebno oduševili je njihova posvećenost, privrženost i stamenost u identitetu koji je neupitno hrvatski i koji je neupitno umjetnički. Drugo, oduševili su me i u jednoj ljudskosti i otvorenosti prema nama koji smo tamo bili. Smatram kako su književni susreti na kojima se čita i razgovara o poeziji neophodni za unaprjeđenje pojedinačnih poetika, tako da sam neizmjereno zahvalna i radosna što sam imala prigodu biti u Mostaru, čitati svoju poeziju, čuti poeziju drugih autora, negdje se sudariti s njima i vidjeti gdje sam, čuti njihove komentare i zapažanja koja će mi sigurno poslužiti na unaprjeđenju i dodatnoj izgradnji«, rekla je Mlinko.

I. B.

Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata

Zagrebačka komemoracija za Nacu Zelića

Nakon Subotice i u Zagrebu je održana komemoracija za **Nacu Zelića**, poznatog pravnika, diplomata i publicista porijeklom iz zajednice bunjevačkih Hrvata u Bačkoj. Komemoracija je održana 11. studenoga u Hrvatskoj matici iseljenika. Zelić je, podsjetimo, preminuo 27. listopada 2024. u 95. godini života.

Na komemoraciji u Zagrebu, iz različitih povijesnih video-snimaka, ali i iz govora Nacinih suradnika, moglo se saznati više o životu i djelu čovjeka koji je svojim radom i nesebičnim davanjem zadužio Hrvate i u Vojvodini i u Hrvatskoj.

U ime organizatora Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata komemoraciju je otvorio predsjednik **Ivo Martinović**, a o Naci Zeliću govorili su filmski redatelj **Branko Ištvančić**, književnik **Lajčo Perušić** i leksikografkinja **Jasna Kulešević Ivančić**.

H. R. / Foto: Ivan Pašalića

Vjeronaučna olimpijada

Na Vjeronaučnoj olimpijadi Subotičke biskupije, koja je održana 9. studenoga u Totovom Selu, sudjelovalo je 108 vjeroučenika iz 27 župa biskupije, a njih je bodrilo 350 navijača iz raznih župa.

Tako je na olimpijadi, koja je održana u prostorijama škole, sudjelovalo gotovo 500 djece hrvatskog i mađarskog govornog područja. Kako prenosi Katehetski ured Subotičke biskupije, djeca su pokazala svoje znanje iz

vjeronauka, ali i znanje u korištenju Biblije, budući da je tijekom testova bilo važno znati koristiti Bibliju. Rješavao se test, a svaka ekipa sudjelovala je i u timskom izazovu. Imali su izazov u različitim dobrotvornim djelima koje su u obliku video uratka predstavili pred žirijem i navijačima. Neki od izazova bili su: posjetiti starije, neki su pomagali oko crkve, drugi pekli kolače ili organizirali radnu akciju u crkvi.

Rezultati ovogodišnje biskupijske olimpijade iz vjeronauka su sljedeći:

Susret volontera Caritasa Srijemske biskupije u Rumi

Više od 70 volontera i djelatnika Caritasa Srijemske biskupije zajedno s gostima volonterima Caritasa župe Ivankovo okupilo se 9. studenoga u župi Uzvišenja svetog Križa u Rumi. Ovaj susret se organizira na godišnjoj razini u jednoj od župa Srijemske biskupije s ciljem senzibiliziranja vjernika, duhovne obnove i razmjene iskustava volontera, kao i o vrijednosti i veličini karitativnog djelovanja te predstavljanju aktualnih projekata Caritasa.

»Caritas je kroz svoje djelovanje postao vidljiv kako u Srijemu, tako i u cijeloj Srbiji. Kada sam postao direktor Caritasa prije 25 godina, zacrtao sam plan da Caritas postane vidljiv i da ideja Caritasa postane bliska i poznata svim ljudima. Drago mi je da smo u tome uspjeli i da se danas okupljamo u lijepom broju«, rekao je mons. **Jozo Duspara** i tijekom kasnijeg izlaganja naglasio kako volonteri u svojim mjestima trebaju prepoznati ljude koji su u potrebi i usmjeriti ih na usluge koje Caritas nudi.

Susret je počeo uvodnom molitvom te uvodnim predavanjima. Duhovni nagovor imao je vlč. **Berislav Petro-**

vič, župnik u Novom Slankamenu, a nakon toga uslijedilo je predavanje vlč. **Andreja Đuričeka** koji je govorio

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Iščekivanje Kristova dolaska

Prvo mjesto osvojile su sljedeće župne ekipe: najviše bodova imala je Subotica – katedrala (hrvatska ekipa), a potom su prvo mjesto dijelile i župa iz Bajmaka – (hrvatska ekipa), Srbo-brana (mađarska ekipa), Bačka Topola (mađarska ekipa) i Bačko Petrovo Selo (mađarska ekipa). Drugo mjesto osvojila je župa sv. Roka iz Subotice (hrvatska ekipa). Treće mjesto osvojile su župe: Subotica – Isusovo Uskrsnuće (hrvatska ekipa), Čantavir (mađarska ekipa), Temerin (mađarska ekipa) i Žed-nik (hrvatska ekipa).

Biskup Subotičke biskupije mons. **Franjo Fazekas** podijelio je svim sudi-onicima diplome, zahvalivši im na trudu koji su uložili za uspješno usvajanje vje-ronauka, a za nagradu svi natjecatelji dobili su *Katolički katekizam* kao po-klon biskupije. Uz natjecanje, sudionici *Vjeronučne olimpijade* imali su i bogat program u kom su se smjenjivali sport, predstavljanje instrumenata, igara i ple-sa.

Predavanje na hrvatskom jeziku odr-žale su sestre uršulinke iz Hrvatske, a na mađarskom jeziku **Vilmos Léner** iz Bečeja.

Ž. V.

Foto: Vedran Jegić

više o značaju molitve i djelotvorne, uni-verzalne kršćanske ljubavi.

Volonterima su predstavljeni rad i aktualni projekti Caritasa Srijemske biskupije, gde je na samom početku koordinator Caritasa Srijemske bisku-pije **Petar Dujić** govorio o realiziranim projektima diljem biskupije koji su pri-donijeli boljoj vidljivosti Caritasa u širim društvenim krugovima.

Koordinatorica Caritasa **Sveta Ana-stazija** iz Srijemske Mitrovice **Kristina Dragišić** predstavila je rad i karitativno delovanje mitrovačkog Caritasa, dok je rad župnog Caritasa u Ivankovu pred-stavio voditelj **Milan Stjepanović**.

Posjet volontera Caritasa Đakovačko-osječke nadbiskupije i razmjena isku-stava s volonterima Caritasa Srijemske biskupije odvijao se u okviru projekta prekogranične suradnje Hrvatske i Sri-bije financiranoga od strane Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske.

S. Ž.

Sada, pred sam kraj liturgijske godine, Isus nam u evanđe-lju govori o svom drugom dolasku (usp. Mk 13,24-32). Čovjek strepi pred ovim događajem, jer je već sada svjestan da se za njega ne pripravlja dobro, ili čak nikako. Isus spominje znakove koji će tome pret-hoditi, ali također naglašava da ni on ne zna kada će se to zbiti.

Kada Krist dođe

Ljudi su se od davnina suviše za-marali trenutkom drugog Kristova dolaska. Iako je on sam rekao da ne zna dana ni časa, oni su svejed-no pokušali izračunati kada će se to dogoditi. Mnogi su datumi iz prošlosti označeni kao »kraj svijeta« i za svaki se, kao što vidimo, ispostavilo da je pogrešan. I brojni znakovi koje čovjek promatra kao znakove drugog Kri-stova dolaska događaju se oko nas već stoljećima, a Krista još nema na zemlji. Mi se nalazimo u posljednjim vremenima, a ona mogu potrajati još vijekovima poslije nas. U Božjoj sferi nema kategorije vremena, vrije-me je pridržano ovom svijetu, ovdje gdje sve prolazi mjeri se vrijeme, a kod Boga je vječnost. Isus ne govori o svom drugom dolasku kako bi lju-de pripremio da prepoznaju taj dan, niti da bi mogli izračunati točan da-tum. Neki su išli dotle da su računali i vrijeme. Isus želi uputiti vjernike na pripravnost. Pasivnost nije opcija u kršćanskom načinu života. Isus zato ovim riječima potiče na djelovanje koje znači rast u svetosti.

Za drugi Kristov dolazak ne može-mo se pripremiti za neko vrijeme, za dan, mjesec, godinu, kao što se pri-premamo za neke važne događaje iz osobnog života. Ovo pripremanje traje cijeli život, svaki dan života. I posao i druženje i slobodno vrijeme i svaka naša zabava i obveza, sve su to trenuci pripreme za konačni susret s Kristom. On će u tom susretu vred-novati svako naše djelo i sve naše

misli, cijeli naš život bit će pred njim nama na spas ili osudu. I tada neće biti izgovora kojima ovdje opravda-vamo sebe kako nismo stigli, nismo znali, nismo mogli, kako smo zbu-njeni i nevješti, naša će djela govo-riti umjesto nas. A Krist je upozorio, i Crkva stoljećima upozorava osobito u ovo vrijeme godine, da treba biti pripravan jer nas već sada, ovoga časa, Krist može iznenaditi.

Krist će nas nagraditi

Proslavili smo nedavno sve sve-ce, znane i neznane, a po životima onih znanih koje častimo i kojima se molimo vidimo što znači rasti u sveto-sti i pripravljeni se cijeli život na susret s Kristom. Zato nemojmo u svecima gledati samo zagovornike u svojim potrebama, nemojmo samo tražiti molitve koje ćemo im upućivati, po-tražimo i njihove životopise, nadah-njujmo se njihovim načinom života za rast u vlastitoj svetosti.

Ipak, iako nas Krist upozorava na dan svoga povratka na zemlju, ne želi nas zastrašiti, nego ohrabriti, jer mi smo kršćani, mi smo njegovi. On nas želi okupiti kada dođe, tako je zapisao evanđelist Marko. Želi da se radujemo s njime u vječnosti. Tako će obilato nagraditi svaku našu muku, svaku našu tešku borbu u nastojanju da mu ostanemo vjerni, nagradit će našu budnost i revnost u svjedočenju Evanđelja.

Iako možda do sada nismo bili spremni, nije kasno da se i sada počnemo pripremati, ali nemojmo odgađati, da ne bismo bili zatečeni, jer posljednja su vremena, pa je i tren-tak da se prenamo iz svoje vjerske uspavanosti, da ne čekamo posebne prilike, da ne odgađamo, jer možda nećemo stići. A pravi Kristov učenik je uvijek spreman na susret s njim. I ne samo to, on željno iščekuje svoga Učitelja i Spasitelja da zajedno s njim uđe u vječnu radost. Stoga trebamo nastojati da se i sami tako osjećamo.

Rakija obitelji Ušumović

Prirodna i vrhunska

Nakon što se Marko Ušumović sa svojim ujakom Markom Tonkovićem izvještio u pravljenju rakije, s tim je, kako ga je nazvao, hobiem, nastavio u svojoj obitelji u želji da imaju dobru i kvalitetnu rakiju od koje dotekne i za dar rodbini i prijateljima. Budući da imaju veliko dvorište, posadili su voćnjak pa tako imaju i svoju glavnu sirovinu, prije svega šljive i dunje

Razdoblje je pravljenja domaće rakije. Neki je proizvode za široku potrošnju, tj. prodaju, dok drugi isključivo za vlastite potrebe. U drugu skupinu spada obitelj **Marka Ušumovića** koja domaću rakiju od voća iz svog voćkanja pravi već oko tri desetljeća. Marko je s tim počeo sa svojim ujakom **Markom Tonkovićem**, a potom nastavio u obitelji sa svojim sinovima **Ivanom** i **Nevenom**. Budući da nema brige oko konkurencije, naš nam je sugovornik vrlo rado otkrio »tajni recept« za njihovu vrhunsku rakiju.

Sve kreće od samog voća

Nakon što se Marko Ušumović sa svojim imenjakom ujakom izvještio u pravljenju rakije, s tim je, kako ga je nazvao, hobiem, nastavio u svojoj obitelji u želji da imaju dobru i kvalitetnu rakiju od koje dotekne i za dar rodbini i prijateljima. Budući da imaju veliko dvorište, posadili su voćnjak pa tako imaju i svoju glavnu sirovinu, prije svega šljive i dunje.

»Šljive ćemo zasaditi nove pošto su ostarila drva, a od njih smo znali imati po 3-3,5 tona i od toga i do 200 litara rakije. I dunje smo zasadili, i kajsije, ali one rode tek svake treće-četvrte godine i malo ih ima. Od dunje prošle godine ništa nismo imali, padala je kiša i propala je još u cvijetu (to se još nikad nije dogodilo), a prethodne godine smo od nje imali 120 litara rakije – 70 posto dunja i 30 posto jabuka (*zlatni delišes*). Tako da rakiju pravimo najviše od šljive i dunje«, kaže on.

Kako ističe, sve zapravo kreće od samog voća:

»Moraš imati dobro iznjegovano voće, da daje kvalitetan plod. Budući da nam je tu doma, svakoga dana ujutro i navečer sakupljamo što samo padne. Znači, važno je da voće potpuno sazrije, kada je i puno šećera. Uvijek idemo s dva kabela, u jedan stavljamo sve što je škart, što je crljivo, a za cefru, odnosno za pečenje uzimamo samo najkvalitetnije voće. Što se sorti tiče, šljiva je *čačanska lepoticica*, *čačanska rodna* i nešto malo *stenlejka*, a dunja je neka starovinska sorta koja daje jako lijep rod i otporna je na ove nove bolesti. Što se tretiranja tiče, zimsko prskanje ide obavezno, potom prskanje u cvijetu i dalje dajem prihranu i to preko zemlje i preko lista. Tu je i fungicidna zaštita najviše dva puta godišnje«.

Prije stavljanja voća u burad, šljivu odvoje od koštice (i kajsiju kada je rade), a dunju samelju u stroju posebno napravljenom za tu namjenu.

»Voće se stavi u plastičnu burad od 220 litara da odradi vrenje, s tim da u burad s dunjom dosipamo 40-50 litara vode. To stoji dok ne odradi svoj proces, dok se voda ne digne na površinu, a tu je i instrument kojim se izmjeri ta tekućina. Ako se duže čeka, gubi se na aromi, na snazi, kao i na količini rakije. Burad u kojima se drži cefra moraju biti čista i držimo ih u posebnoj prostoriji na određenoj temperaturi. Dunja je problematična jer sazrijeva kad počinje hladnije vrijeme (sredinom/koncem listopada) i zato burad držimo u posebnoj prostoriji koju zagrijavamo na 18-19 stupnjeva kako bi mogla uzavrijeti i odraditi svoje procese. S druge strane, šljiva i ostalo voće sazrijeva kad je toplije

vrijeme (negdje u kolovozu, u ovisnosti o sorti) i mora se sklanjati sa sunca», kaže Marko Ušumović.

Sljedeći korak je, kako navodi, prelijevanje cefre iz bure u kazan.

»Cefra se peče i votku 'tjeramo' do 5 gradi. To se mjeri posebnim instrumentom dok se peče rakija i kada padne ispod 5, staje se s pečenjem. Cefra koja ostane se ispušta i ja je prosipam u voćnjak pa je zatanziram. Kad svu tu cefru istjeramo u votku, dolazi sljedeća faza a to je prepećivanje (ponovno pečenje) rakije. Znači, ta votka se opet stavlja u kazan i prepećiva se rakija (opet se zagrijeva i isparava). Kad krene, odvajamo određenu količinu metila koji prvi izlazi i koji se mora odvojiti jer je štetan, pa ide prepek i to tjeramo do 15, a ponekad spustimo i do 12-13 gradi. Potom ostavimo da malo odstoji, kupimo destiliranu vodu i sastavljamo, ne naglo već malo-po malo i dotjeramo je do nekih 18,5 gradi jačine. Sipaš vodu, miješaš, ostaviš par dana da odstoji i polako je dotjeraš na željenu jačinu. Što je manje gradi, rakija je mekša, pitkija i ima bolju aromu.«

Gotovu rakiju drže u velikoj staklenoj ambalaži od 54 litre, i to u podrumu, jer je najbolje za nju da stoji na mračnom i hladnom mjestu.

»Rakiju nikad ne nalijemo skroz do vrha već se ostavi 3-4 litre praznog prostora u toj staklenoj posudi da može odraditi svoje kemijske procese, a preporučljivo je i dva puta godišnje otvoriti čep. A za konzumaciju je najbolja ona koja je odstojala barem godinu dana«, ističe Marko Ušumović.

Nekad i sad

Tijekom razgovora Marko se prisjetio kako u vrijeme kada je bio mali rakija baš i nije bila kvalitetna.

»Ljudi nisu pekli kvalitetnu aromatičnu rakiju od kruške, kajsijske, dunje, najviše se pravila od šljive, jabuke, duda kojeg je onda bilo, loze i uglavnom miješana rakija. Također, ranije se rakija ostavljala mnogo jača, još je i moj ujak znao ostavljati i na 21 gradi i to praktično nije ni imalo neku aromu već samo jačinu. Vremenom, kako se to osu-

vremenilo, pojavili su se novi proizvođači, puno ih to radi, napravili su svoj brend. Velika je konkurencija i svi se trude napraviti što kvalitetniju rakiju«, kaže on te dodaje kako je ipak prije pola stoljeća postojala vrhunska rakija koje se mnogi sjećaju.

»To je *Ljutovačka rakija* koja se nalazila u kockastim staklenim bocama raznih boja (u ovisnosti od kog voća je) i koja se pravila prvo u poljoprivrednom poduzeću *Ljutovo*, a potom u *Medoproduktu* u Tavankutu. Pravili su je ljudi koji su odrasli na tamošnjim salašima i koji su imali iskustva u pravljenju dobre rakije, a imali su jako dobru aparaturu. Ta rakija je bila stvarno vrhunska i izvozila se u brojne zemlje.«

Marko se prisjetio i načina na koji su s ujakom znali raditi na originalnosti boce i još boljoj aromi rakije:

»U proljeće, kad procvjeta voćnjak, imali smo neku staru sortu kruške koja ima izuzetno lijep veliki plod, a kad je još mali, ugura se s grančicom u bocu koja se priveže za granu i kruška raste u njoj. Kad sazrije, ostane unutra, nalije se rakija i imaš originalni izgled boce s plodom od kojeg je rakija i koji mu daje dodatnu aromu. Rakija se uvijek dolijeva u bocu da plod ne ostane bez tekućine i to može trajati godinama.«

Otkako proizvodi rakiju u svom domu, vremenom je olakšao sebi posao na način da ne radi sve ručno, a posebno vodi računa i o stanju kazana.

»Obnovio sam kazan, njegovo dno, napravio sam ispušt kako bi imao određenu kvalitetu. Napravio sam motorni mješač da ne moram ručno okretati i napravio sam sjeckalicu za mljevenje voća i to po uzoru na jedan model iz Njemačke. Prije smo to radili ručno, što je jako teško, a neki su dunju, budući da je jako tvrda, prvo kuhali u kotlu i onda su je tako raskuhanu sipali u burad da odradi vrenje.«

Marku godinama unazad u pečenju rakije najviše pomaže mlađi sin Neven (nekad je tu bio i stariji Ivan).

»Neven je to zavolio i dobro naučio i sad i sam sve to odraduje kad ja nemam vremena, ali najviše volimo zajedno. Uglavnom, imat će tko to raditi i ubuduće i u obitelji će uvijek biti rakije«, kaže na koncu Marko Ušumović.

I. Petrekanić Sić

pokrovitelji:

Grad Subotica

medijski pokrovitelji:

“Da nam pak dojde to vreme”

Koncert Dječjeg folklornog ansambla

HKC “Bunjevačko kolo”

17. i 18. 11. 2024.

20 sati

Velika dvorana HKC “Bunjevačko kolo”

Preradovićeva 4, Subotica

Cijena ulaznice: 400 dinara

Gostovanje za 90. obljetnicu Dječjeg kazališta

Gradsko kazalište lutaka Split, sa svojim bogatim nasljeđem i dugogodišnjom tradicijom, predstavlja jednu od najvažnijih kulturnih institucija u regiji posvećenih lutarskoj umjetnosti. Počeci kazališta sežu u 1931. godinu, kada je u Splitu osnovana amaterska lutarska sekcija, koja će nekoliko godina kasnije izvesti svoju prvu predstavu. Kroz desetljeća razvoja kazalište je postalo prvo profesionalno lutarsko kazalište u Hrvatskoj, a od 1945. godine kontinuirano radi i stvara predstave prilagođene najmlađoj publici. Danas Gradsko kazalište lutaka Split njeguje visoke umjetničke standarde, postavljajući adaptacije klasičnih i suvremenih tekstova za djecu. Kazalište je poznato po inovativnom spoju različitih lutarskih tehnika i po predstavama koje su osvojile brojne nagrade, predstavljajući hrvatsko lutkarstvo na festivalima širom svijeta. Ovo kazalište gostovalo je prošlog petka u Subotici s predstavom *Maca Papučarica*. Predstava je rađena prema motivima priče **Ele Peroci**, a režiju potpisuje **Renata Carola Gatica**. Gostovanje kazališta lutaka realizirano je povodom obilježavanja 90. obljetnice postojanja Dječjeg kazališta Subotica. U predstavi koju smo imali priliku vidjeti uživala su i djeca iz vrtića i osnovnih škola koja se obrazuju na hrvatskom jeziku.

Lucijan Roki, ravnatelj Gradskog kazališta lutaka Split, u razgovoru za naš tjednik govori kako suradnja između ova dva kazališta u Splitu i Subotici postoji dugi niz godina. Nedavno je Dječje kazalište iz Subotice gostovalo na *Malome Maruliću*, stoga je sada kazalište iz Splita uzvratilo posjet. Izrazio je nadu kako će se njihova međusobna suradnja intenzivirati te da će se posjećivati barem jednom godišnje sa svojim predstavama.

»Subotica nam je prekrasna, djeca su ovdje jako zahvalna publika, kazalište jeste malo, trebalo bi ga tehnički unaprijediti, ali je jako lijepo. Ravnateljica nas je pozvala da budemo dio proslave 90. obljetnice Dječjeg kazališta i kako bi joj bilo drago da naše kazalište tu obljetnicu uve-

liča s našom najpopularnijom predstavom, a to je *Maca Papučarica*«, rekao je Lucijan Roki.

Upitan o važnosti kazališne kulture za djecu u današnjem vremenu naglasio je kako je kazalište izuzetno bitno budući da se u današnje vrijeme djeca odgajaju uz razne vrste ekrana u najranijoj dobi.

»Nama starijima, koji smo već formirane osobnosti, lakše je prihvatiti internet i tehnologiju kao mnoštvo dodatnih podataka, ali zaboravljamo da su naše misaone strukture uspostavljene; znamo što su osnovni pojmovi i što je istinito, a što ne. Znamo uklapa li se nešto u mrežu pojmova koje smo stekli kroz naše odrastanje, odgoj i vlasito iskustvo, dok je kod djece to sada nažalost drugačije. Dokazano je da je ljudski mozak neuroplastičan. Dakle, naše misli određuju koje će se sinapse formirati, koji će se centri povezati. Nekada se čitala raznovrsna lektira u školama, učile se pjesme napamet, htjelo se djecu pedagoški educirati da kodiraju i dekodiraju jezik slova. Kada se dekodiranje jezika vrši, svi centri u mozgu rade. Mozak stvara slike kada nešto čitamo, tako stvaramo pojmove, razvijamo centar razmišljanja i logike. Kada se slabo barata vokabularom, dolazimo do toga da se materinji jezik zamjenjuje frazama iz filmova i s interneta. Mladi se ne znaju snalaziti na pravi način u svakodnevnom životu zbog toga. Putem tih ekrana mladi tri puta više percipiraju informacija od nas, puno brže im mozak radi, ali jednostavno ne razmišljamo o tome što vide. To je problem današnjice. Kazalište tu služi jer je osnovna potreba kao i disanje. Komunikacija je ljudima prirodna potreba, a to je ono što kazalište pruža: ljudski odnos i kontakt. Kroz povijest se pokazalo kako je kazalište centar umjetnosti, jer se u njemu spajaju sve ostale grane umjetnosti poput slike, poezije i ostalih. Možemo premostiti jaz između ekrana, jer je kazalište jedna vrsta živog ekrana, možemo djecu dovesti do novih riječi i razmišljanja. Tu se nalaze sve poruke koje kao civilizacija dajemo kroz edukaciju«, rekao je Lucijan Roki.

I. U.

Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku

Najbolji idu u Osijek

U subotu, 9. studenoga, uspješno je završena 23. Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku koja je održana u čitaonici Gradske knjižnice Subotica. Hrvatska čitaonica, koja je i organizator ovog događaja, okupila je više od 80 recitatora – učenika koji su u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku ili izučavaju predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, ili su članovi hrvatskih udruga kulture u Vojvodini. Tako su nastupili recitatori iz Monoštor, Sonta, Berega, Vajske, Plavne, Lemeša, Bača, Sombora, Tavankuta, Đurđina i Subotice.

»Veliko je zadovoljstvo organizirati Pokrajinsku smotru recitatora jer je to uvijek blagdan za dušu. Osim toga što je veliki užitak slušati djecu i mlade kako lijepo kazuju poeziju, velika je i sreća zajedništvo koje ostvarujemo na smotri kada se okupe djeca iz cijele Vojvodine koja govore istim jezikom, koja imaju slične običaje i koja se međusobno prepoznaju na različite načine. Nažalost, zbog preklapanja s terminom održavanja *Vjeronaučne olimpijade* jedan dio prijavljene djece nije mogao sudjelovati na smotri. Nadam se da ćemo sljedeće godine usuglasiti termine. No, posebno nas je obradovao nakon više godina ponovni dolazak Lemeša na smotru jer se u ovom mjestu od rujna izučava predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Da se po ljubavi prema poeziji prepoznamo i s dragim nam prijateljima u Osijeku, potvrđuje i poziv iz Dječjeg kazališta *Branka Mihaljevića* koji su nam već poslali poziv i očekuju pobjednike na nagradnom izletu 7. prosinca«, kaže predsjednica Hrvatske čitaonice **Bernadica Ivanković**.

Podijeljeni u tri dobne skupine recitatori su kazivali pjesme na svom materinskom hrvatskom standardnom jeziku ili bunjevačkom i šokačkom govoru. Svatko je za nagradu za sudjelovanje na dar dobio knjigu, a oni najbolji osvojili su diplomu i nagradni jednodnevni izlet u Osijek. O tome tko je zaslužio put u Osijek odlučivalo je tročlano povjerenstvo: glumci Narodnog kazališta u Subotici **Sanja Moravčić** i **Milan Vejnović**, te višestruko nagrađivani recitator **Filip Čeliković**.

Rezultati XXIII. Pokrajinske smotre recitatora na hrvatskom jeziku:

Mlađi uzrast (od 1. do 4. razreda osnovne škole): **Marta Bako** (Đurđin), **Tereza Dulić** (Đurđin), **Milica Knapik** (Lemeš), **Sergej Kokai** (Sonta), **Marko Kusturin** (Monoštor), **Stefan Martinković** (Sonta), **Marta Mikula** (Subotica), **Marin Turkalj** (Monoštor) i **Ivan Vukov** (Subotica).

Srednji uzrast (od 5. do 8. razreda osnovne škole): **Petra Bilinović** (Tavankut), **Petra Dekan** (Sonta), **Marko Ivakić** (Monoštor), **Marijan Ivanković Radaković** (Subotica), **Sebastian Pekanović** (Sombor), **Anđela Tadijan** (Sonta), **Petra Temunović** (Subotica), **David Tikvicki** (Subotica) i **Emilia Tonković** (Subotica).

Stariji uzrast (srednjoškolci): **Marija Magdalena Huska** (Subotica), **Sara Ileš** (Subotica), **Antonija Kujundžić** (Subotica), **Nađa Perović** (Subotica) i **Marijan Rukavina** (Subotica).

Kao poticaj za daljnji rad odlukom žirija na izlet u Osijek upućeni su iz mlađeg uzrasta: **Ines Penavin** (Bač) i **Luka Vojnić Mijatov** (Tavankut). Iz srednjeg uzrasta to su **Mirjam Firanj** (Sombor), **Tanja Pavić** (Vajska), **Lea Rica** (Bereg) i **Sara Ružić** (Plavna), a u starijem uzrastu **Sara Dulić** (Subotica), **Leontina Imrić** (Subotica), **Mirna Minić** (Subotica), **Anja Rončević** (Subotica) i **Anja Šeremešić** (Subotica).

Po riječima Bernadice Ivanković, a s time se složio i žiri, smotra ima višestruki značaj u odrastanju svakog djeteta, jer ona kao i svaki scenski nastup pomaže da djeca budu samostalnija, snalažljivija, samouvjerenija...

»Ovaj javni nastup osnažuje djecu, omogućuje im da spoznaju koliko je važno kako govorimo, kako predstavljamo svoje emocije, želje i ideje i bit će im od koristi tijekom daljnjeg školovanja, polaganja ispita, traženja posla i drugih situacija gdje je potrebno izaći pred nekoga i reći svoj stav i mišljenje«, pojasnila je Ivanković.

Pokrajinsku smotru recitatora podržali su Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Grad Subotica, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Hrvatsko nacionalno vijeće i Osječko-baranjska županija.

Ž. V.

Tavankutska škola u prekograničnom projektu

Teče i teče, teče jedan slap

U okviru zajedničkog projekta OŠ *Ivan Goran Kovačić* iz Đakova i OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta koji nosi naziv *Teče i teče, teče jedan slap* učenici, učitelji i ravnatelj đakovačke osnovne škole posjetili su prijatelje iz Tavankuta. Tijekom posjeta učenici iz

Đakova družili su se s učenicima-domaćinima, sudjelovali su u radionici upoznavanja, slamarskoj radionici, te su poslije toga prisustvovali predavanju o vodama koje je imala dr. **Dragana Batinica Pamuk** iz Zavoda za javno zdravstvo. Također, učenici su posjetili i Kaponju, historijski važno mjesto, poslušali predavanje učitelja **Kristijana Milankovića**, te prošetali kraj rijeke Krivaje. Obišli su i Tavankut: Galeriju, crkvu i etno salaš *Balažević* uz pratnju tajnika HKPD-a *Matija Gubec* **Ivice Dulića**.

Dio programa bio je i posjet Hrvatskom domu – Matici u Subotici gdje su gosti iz Đakova više saznali o obrazovnom sustavu Hrvata u Vojvodini. Nakon ovog prijema i druženja u prostorijama Matice gosti i domaćini obišli su Suboticu u pratnji učitelja **Aleksandra Planića**.

H. R.

ZOVEM SE: **Nika Marija Petrić**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 4. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: odbojka ŽOK, Subotica

VOLIM: pjevati

NE VOLIM: svađu

U SLOBODNO VRIJEME: mazim se s psom

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: ne znam još

DR. TÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem kuću u Mišićevu – stambeni dio 130 m², plac 2800 m², u ekonomskom dijelu ima štala, svinjac i krupara, čardak, košarnik, dvije garaže. Informacije na telefon: 064/3007614.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Edukacija o sigurnom korištenju dječje sjedalice u automobilu i podjela sjedalice

Gradski savjet za sigurnost prometa Subotica poziva roditelje na edukaciju o pravilnoj upotrebi dječjih sjedalice, uz dodjelu istih, koja će biti održana sutra (subota, 16. studenog) u Novoj općini (mala dvorana u prizemlju), u dva termina – od 12 i od 14 sati.

Prijava je obavezna, a zainteresirani roditelji mogu se prijaviti do danas (petak) u 13 sati putem maila jovan.kojic@subotica.ls.gov.rs. Obavezne informacije su: ime i prezime roditelja koji će prisustvovati edukaciji, kao i ime, prezime i JMBG djeteta za koje se dodjeljuje dječja sjedalice.

Pravo na edukaciju i dodjelu dječjih sjedalice imaju samo roditelji čija djeca nisu mlađa od godinu dana, niti starija od sedam godina.

Bit će podijeljeno ukupno 200 dječjih sjedalice.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 19. 11. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Nećete vjerovati što mi se dogodilo

Klasičan bijeg II. dio

Jesam li srela medvjeda? Ne znam, ali vjerojatno sam bila u njegovom dnevnom boravku. Vrlo je moguće da nas je on sreo i da mu nismo bili interesantni. Što i nije tako loše jer susresti medvjeda u to doba noći značilo bi da mu smetamo, a to bi vrlo vjerojatno dovelo do nekog okršaja. Kasnije smo od mještana čuli da je mjesto na kojem smo ostavili automobil bilo udaljeno od prebivališta jedne medvjedice svega dvadeset metara, a da je staza kojom smo hodali na jednom dijelu bila udaljena samo metar od mjesta gdje je nekoliko dana ranije medvjed napravio nered s nekim prikolicama ili dijelovima nečega, iskreno, nisam dobro upamtila. Još su nam pričali da je ta medvjedica, koja je tamo već neko vrijeme, često prgavog karaktera, pa je znala bacati kamenje ako joj smeta nečija blizina. Čuli smo još raznih priča. Ja i dalje želim sresti medvjeda, ali svakim danom otkrivam više okolnosti u kojima bi se to trebalo dogoditi. Dakle, na popis dodajem još jedan uvjet – da bude dan.

Na Maganiku smo bili smješteni u Planinarskom domu, u koji smo stigli oko jedan sat iza ponoći. Hodanje noću u takvim uvjetima i divljini sigurno nije najprimamljivija i najsigurnija aktivnost, ali kad se sretno završi, zaista je čarobna.

Ako planirate avanturu na Maganiku, iskrena preporuka za smještaj je Planinarski dom na Maganiku. Dom je novoizgrađen, ima nove duške i posteljinu, a zajednička prostorija je lijepo opremljena. Mi smo se zadržali samo jedno, od planirana dva noćenja, pa nismo imali priliku uživati u svim njegovim sadržajima, ali čak i ono što smo doživjeli bilo je odličan odnos cijene i kvalitete. Dodatni ugođaj je bio taj da su ljudi s kojima smo komunicirali divni, profesionalni i vrlo susretljivi.

Hajdemo sada gore

Staza za uspon na vrh Trešteno prilično je dobro označena. Krećete od Planinarskog doma širokim makadamskim putem sve do katuna Poljana. Ako imate terensko vozilo i ne dovoljno vremena za hodanje, možete doći vozilom sve do katuna. Nakon toga, kreće planinarenje. U početku uspon ide kroz šumicu s puno

gljiva, a potom počinju dolaziti maganički predjeli. To znači stijene, formacije vapnenca, a naizgled nježna staza postaje staza koja kažnjava nepažljivo hodanje. Red penjanja, pa red spuštanja. A pogledi su nevjerovatni.

Nepažnja, nepažnja

Kada govorim o kažnjavanju nepažnje, vrijeme je da povjerujete ili ne povjerujete što mi se dogodilo. Ali prvo da ispričam kako je na jednoj pauzi prijatelj koji se oslonio na stijenu u jednom trenutku pao i počeo se kotrljati prema dolje. Srećom, brzo je stao i sve se završilo samo s nekoliko udaraca. Sve se dogodilo jer se odlomilo parče stijene na kojem je on bio naslonjen. E sada dolazimo do mene. Desetak minuta nakon toga ja započinjem strastvenu priču o svojim planiranjima i na trenutak gubim pažnju u odabiru gdje ću spustiti stopalo i zapnem. Pala sam tako da sam se dočekala na dlanove i na desno koljeno. Osjetila sam da se malo izokrenulo, ali činilo mi se da, osim jakog udarca prouzročenog padom, nemam većih ozljeda. Zavrnila sam nogavicu samo da provjerim je li mi koljeno na mjestu i koliko je modro, kad sam ugledala krv i ranu koja nije bila velika, ali je bila duboka do kosti. Svi su odlučili umjesto mene da je za mene kraj uspona. Neću vam reći da su baš na tom dijelu Maganik i uspon na Trešteni vrh postali najljepši. Taman smo se spuštali u takozvanu klisuru, utrobu Treštenog vrha i pred nama su se otvarali nevjerovatni prizori. Nas dvoje smo se vratili u dom, zapravo kod našeg domaćina Kaleta, a ostali su nastavili uspon. Povratak je trajao oko tri sata, a ja sam, iako tužna zbog svega što se dogodilo, bila sretna što se ipak mogu vratiti na nogama i što se sve na kraju nije završilo jako loše.

Na povratku sam jela najljepši kačamak ikada, upoznala ljude koji iznajmljuju *ladu nivu* sa šatorom na krovu i sklopila poznanstvo i dogovor da se sljedeće godine penjemo i Trešteno i Međeđi vrh, ali i obiđemo kanjon rijeke Mrtvice.

Krenuli smo te večeri kući jer nismo znali što noć donosi za moje koljeno, a po ulasku u zemlju dobila sam jedan šav koji će me podsjećati na ovu avanturu i jedan vrh koji mi se nije odmah dao.

Gorana Koporan

Dinamo oduševljava u Ligi prvaka

Modra euro rapsodija

Prije samo dva mjeseca, nakon katastrofe protiv *Bayerna* u Münchenu (2:9), mnogi kritičari su već unaprijed oplakali *Dinamo* i njegov nastup u novom formatu Lige prvaka. Govorilo se kako će biti pravo čudo uzmu li Zagrepčani i bod, a već su se pravili negativni scenariji koliko će se ukupno golova naći u mreži hrvatskog prvaka. U tom trenutku *modri* su bili uvjerljivo posljednji na tablici (od 36 plasiranih momčadi). A danas...

Faktor Bjelica

Najveću nogometnu sramotu u povijesti hrvatskih nastupa na europskoj sceni trenerskim mjestom platio je **Sergej Jakirović**, koji je posložio ovu momčad i izborio (pobjeda protiv *Quarabaga*) mjesto u europskoj eliti. *Dinamovo* čelništvo, na čelu s predsjednikom **Velimirom Zajecom**, dugo je vijećalo i na koncu se odlučilo za povratak nekadašnjeg trenera **Nenada Bjelice**. Rukovodili su se činjenicom kako je baš pod palicom ovog Osje-

HINA/ Daniel KASAP

čanina izboreno povijesno proljeće u Europi (2018.) i pogodili! Nakon razlaza s *Dinamom* (zbog nepristajanja na smanjenje plaće u vremenu korone) Bjelica je imao trenerske epizode u rodnom *Osijeku* (2020. – 2022.), turskom *Trabzonspor* (2023.) i njemačkom *Union Berlinu* (2023. – 2024.), koje se istina nisu baš uspješno rezultatski završile ali je radom u ovim klubovima stjecao iskustvo i rutinu na velikoj nogometnoj sceni. Nastupi *Dinama* u Ligi prvaka pod njegovom ravnateljskom palicom to najbolje potvrđuju. Otkad je preuzeo modru klupu (rujan 2024.) hrvatski prvak naprosto blista u najelitnijem klupskom natjecanju na svijetu (ne samo u Europi). Startni remi protiv *Monaca* (2:2), trenutačno treće momčadi na tablici LP nakon četiri odigrana kola, pokazao je kako će pod Bjelicom *modri* drukčije izgledati na euro sceni. Da nije bilo onog nesretnog penala **Bernauera** u posljed-

njim trenucima, *Dinamo* bi upisao veliku pobjedu protiv renomiranog rivala, ali je već i prvi euro bod počeo ušutkavati dežurne kritičare. Napose što su Zagrepčani pokazali jedno novo i posve neustrašivo lice, osobito kada su u pitanju mlade snage u veznom redu, prije svih **Petar Sučić** i **Martin Baturina**. A onda, nošeni krilima samopouzdanja, uslijedile su dvije uzastopne pobjede. I to na gostujućim travnjacima u *Salzburgu* (2:0) i Bratislavi protiv *Slovana* (4:1). Koliko ima Bjeličine čarolije u tome, prosudite sami...

Dinamo nakon 4. kola

Od sramotnog fenjera u rujnu, danas, u sredini studenoga, *Dinamo* zauzima mnogima nevjerojatnu 16. poziciju s osvojenih 7 bodova iz četiri odigrana susreta. Mjesto je to koje garantira plasman u tzv. proljetnu nokaut fazu (prolaz dalje ima samo 24 od 36 momčadi, s tim da osmero prvoplasiranih idu izravno u osminu finala). Uz fantastičnu žetvu bodova momčad s Maksimira ima još bolju financijsku nagradu koja se već mjeri u desecima milijuna eura. Do ovoga trenutka *Dinamo* od Europe ima već garantiranih najmanje 40 milijuna euro novčanica (plasman, marketing, dodatne nagrade od UEFA-e, osvojeni bodovi u Ligi i dr.). Podsjetimo, osvojeni bod u ovom novom formatu Lige prvaka vrijedi 700.000 eura, pa je *Dinamo*, primjerice, utržio već lijepih 5 milijuna a ima još četiri susreta za odigrati. Također, krovna kuća euro nogometa s 275.000 eura »stipendira« svako osvojeno mjesto na kraju ligaškog dijela pa će *dinamovci* (ovisno kako završe) biti još vrlo pristojno milijunski nagrađeni. Konačno, uz ove goleme brojke, fantastične europske igre svih njegovih nogometaša dodatno će im uvećati vrijednost na »tržištu« pa se mogu očekivati i novi rekordni klupski transferi u povijesti. Prije svih kada je u pitanju mladi reprezentativac Baturina, za koga će se, sigurno, otimati najveći europski klubovi. Poslije dvotjedne reprezentativne stanke pred *modrima* su novi izazovi u Ligi prvaka, koji uopće neće biti naivni jer redom slijede dueli protiv *Dortmunda* (27. studenoga, doma), *Celtica* (10. prosinca, doma), *Arsenala* (22. siječnja, London) i *Milana* (29. siječnja, doma). Svaki novi osvojeni bod bit će velik kao kuća (očekuje se pobjeda protiv *Celtica* doma), a 10 osvojenih bodova trebali bi biti dostatni za siguran prolaz dalje. No, nemojmo se opterećivati računicom, igra na terenu će presuditi svoje...

D. P.

Tablica

Dinamo je u prva četiri susreta LP osvojio 7 bodova (2 pobjede -1 remi -1 poraz) uz gol razliku 10:12. Trenutačno se nalazi na 16. mjestu, ispred euro velikana poput *Bayerna* (17.), *Real Madrida* (18.), *Milana* (20.), *Atletico Madrida* (23.) i dr.

Splitski veterani u Tavankutu

Nogometni veterani, bivši igrači raznih splitskih nogometnih klubova okupljeni u klub *Kuća odmetnika* odigrali su u Tavankutu u subotu, 9. studenoga, nogometnu utakmicu s ekipom veterana FK *Tavankut*. Rezultat je bio u drugom planu, a pobjedu su slavili gosti iz Dalmacije rezultatom 4:1.

Susret nogometaša dogovoren je u lipnju kada su bili Dani Hrvata Bunjevaca u Splitu u Splitsko-dalmatinskoj županiji gdje se sasvim slučajno nakon koncerta

u solinskoj Gradini, na inicijativu **Ante Glavurdića** počela dogovarati nogometna utakmica između sjevera Bačke i Dalmacije. Nakon utakmice druženje je nastavljeno u Tavankutu, u prostorijama HKPD-a *Matija Gubec*. Bunjevački Hrvati najavili su revanš u Splitu, a želja je obostrana da se ovo novo prijateljstvo nastavi i u budućim sportskim susretima. Splićani kući, osim pobjede, nose brojne pozitivne dojmove od kojih izdvajamo posjet Gradskoj kući i Galeriji Prve kolonije naive u tehničkoj slame, ali i nove spoznaje kako splitski *Hajduk* nije najstariji klub na ovim prostorima već je to subotička *Bačka*. Upravo su ta dva kluba u prvoj polovici 20. stoljeća imala mnoštvo zanimljivih susreta, a na ovaj simbolički način gotovo stotinu godina poslije nastavljeno je prijateljstvo Subotice i Splita, Dalmacije i Bačke.

M. M.

POGLED S TRIBINA

Fantastični *Spartak*

Osam ligaških kola ABA lige je za nama. Vrh tablice očekivano drže dva euroligaša. *Partizan* je prvi i maksimalan (8-0), a *Crvena zvezda* je treća (6-2), ali nekako »odmah« uz njih, na petom mjestu, je i *Spartak Office Shoes* iz Subotice s pomalo nevjerojatnim, ali potpuno zasluženim skorom 5-3. Poslije dva startna poraza, u kojima su hvatali iskustvo debitantskog igranja na najvišoj regionalno-europskoj razini, Subotičani su u sljedećih šest susreta zabilježili pet pobjeda i samo jedan poraz (minimalni na gostovanju kod četvrtoplasiranog *Dubaia*). Momčad trenera **Vladimira Jovanovića** igra lijepu i nadasve atraktivnu košarku, a postignuti rezultati su plod dobrog rada i odlične sinergije koja vlada pokraj Dugove šume. Prvi igrač je Amerikanac **Rasir Bolton**, dva puta već MVP u dosad odigranim ligaškim kolima, koji je pra-

vi vođa internacionalne ekipe u kojoj igraju košarkaši iz Srbije, SAD-a, Kanade, Hrvatske (**Matej Rudan**), Crne Gore i BiH. Zabilježene pobjede protiv *Krke* i posebice *Splita* u gostima, a sekunde su nedostajale u *Dubaiu*, pokazuju kako *Spartak* nije klasična »domaćinska momčad« koja na bodove računa ponajviše na svom parketu. S druge strane, izuzev domaćeg poraza od mnogo jačeg i do sada jedino neporaženog *Partizana*, gradska Dvorana sportova u Subotici predstavlja sigurnu utvrdu protiv svih nadolazećih protivnika, pa i favorizirane *Crvene zvezde* koja je sljedeći gost u Subotici (nedjelja, 1. prosinca, 19 sati). Prije toga slijedi još jedan veliki ispit, gostovanje *Budućnosti* u Podgorici (nedjelja, 17. studenog, 17 sati) i mali derbi vrha tablice, jer predstavnik Crne Gore drži drugu poziciju uz skor 7-1. Nakon osam ABA ispita čini se kako debitant *Spartak OS* ima dostatnog iskustva da s uspjehom prođe i ove, ali i sve sljedeće ispite igranja na velikoj sceni Regionalne košarkaške lige.

D. P.

Umotvorine

- * Mnogi postignu to što su htjeli, a izgube sebe.
- * Što je um manji, to je umišljenost veća.
- * Nije dovoljno znati što hoćeš, treba malo i smjeti.

Vicevi, šale...

- Jesi li ikad podigao glas na oca?
- Jesam, jednom s 12 godina.
- I je l' te kaznio?
- Ne znam, probudio sam se sa 16.
- Kako su ti reagirali roditelji kad si prvi put došao kući pijan?
- Pa reagirali su prilično burno, što u neku ruku i razumijem jer to nije bila moja kuća niti su bili moji roditelji.

Aforizmi

- * Sad je moda da se peru novci, ne znam gdje se tako isprljaše, valjda su iz blata izvučeni.
- * I kamenčić može proći sito ako je sito k'o zakon bušno.
- * Još se nitko nije rodio tko je svima ugodio, ali zato se može dodvoriti drugima.

Aforizmi Stjepana Volarića

Vremeplov – iz naše arhive

Tragovima predaka, Matica hrvatska, 2014.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Veliki vašar

Da pripovidamo kako je prvice tudeg bilo. Sad je drukčije, bojs ako ima pedeset-šezdeset ilirski kuća, familije male. A po starinski se u skupi radilo i čuvalo. Bošnjakovi – nadili njim ime Jurišini – imali dvadeset i osam čeljadi doma, a već onda poniki išav iz kuće za življenjem, pa kad otišav više ga nema. Posli onog boja familije nam izginule, koji amo koji onamo.

Po starinski nasrid kuće metili zdilu, svi iz nje jili. Bile strije od trske, otvoreni svodovi, banki, pa sadžak na banku, a slanina od cilog krmčeta visila u odžaku, pod svodom kotav. Vršaj bio na konji, žito vijali na vitru. Još u mojim ditiñstvu to bilo.

Bijov tudeg jedan starac čoban, lip vik vikovo. On uvik pripovidav kako su čuvali birke, smirnije živili, pripovidali od Kraljevića Marke, od aždaje. On govorio tako:

– Onda su odeg bili ljudi! Sad?! Mučki ispod kvočke.

I ženske bile na glasu. Nosile prusluk od svile, pa oplećak, zlatnim vezom, svilene suknje i pregače na ruže, pa lipe šamije. Mlada imala na glavi čepac zlatnim vezom. Sad?! Tako je kako je... Ima samo nediljom ilirska misa, piva se i moli racki, a pridike već nema racki. Iliri su tudeg još familije Golić, Burlović-Ulin, Milašin, Bulat, Vrljić, Banović, Džajin, Bilić-Tulakov, pa govori se da su kadgod Turčini bili familije Bacakov, Brindza i Vuleta.

Da je živ, sad da vidi čoban starac! Šta bi kazav! Još stari tu svaki znade, a dica već ne znadu ilirski, razgovor ne ide po našem jeziku. Umrov starac, sad je u srići. Kad bi čuv kako dica se ne razgovaraju po našim jeziku, starac bi opet umrov.

Nas nekoliko što nas ima još govorimo, ovi drugi se svi već priokreću. Ja rekнем sinu mlogo puta:

– Tvoj materinski jezik ćeš pogazit, a ja sam s njim i u boju svugdi svašta dostav, naša slavska rič se svugdi oko znala.

Badava mu kažem – on ništa.

E, drukčije je to bilo kad je živio taj čoban starac. Bijov odeg i jedan mladić koji učiov za advokata. Pa dakle u litno doba na sokaku, na klupici se razgovarali. U jedan ma pitav taj mladić čobana starca, da:

– Pa šta ste radili uvik u tim ataru kad čuvate birke?! Niste čuli još ni da zvono zvoni, nit kaku novinu da šta se di dogodilo.

Ja ko deran tamo i sve sam čuv. Čoban starac:

– Šta smo radili? – veli. – Bolje neg te vaše novine.

Ispripovidav on šta su radili: čuvali birke, šalili se, sigrali se. Tako jedared starijeg bujtara poslavl on u selo po jelo, a drugim kaže:

– Ajde da se sigramo.

– A šta ćemo se sigrat?

– Vašara. Ja ću bit vašardžija, ja ću prodavat, a ti ćeš bit kupac.

Deran će:

– Pa dobro, ajde da se sigramo.

Starac izmetne kabanicu, pa na nju britvu, iz čakšira kaiš i još i lajbu metne si doli. Deran ide oko starca, ide, a onaj će:

– Izvoljite, ajte, kupite šta očete, birajte šta ima.

Deran će onda birat, a kudi partiku:

– Ne vridi to ništ.

– Zlata vridi, samo izvoljite.

Deran onda uzme britvu pa pita se da šta koštuje.

– Forinta.

– A, a! Ovo ne vridi toliko, ovo je ko budla. Četri seksera ću vam dat za nju.

Čoban starac:

– Da niste prvi kupac, ne bi dav ni za dvi forinte.

– A ja ću na drugim mistu za četiri seksera kupit si dvi ovake budle.

Pa tako sve redom mu kudi partiku i sve jeftinije ište. Tako deran se šeće oko oko starca, ištom u jedan ma uzme batinu i po leđi starca udari, al dobro da se onaj sve škrabav. I so tim fagan uteče. Starac jauče od bola, a deran onda dođe k njemu pa se ga pita:

– Bačo vašardžijo, zašto jaučete?!

– Fagan jedan, još me pitaš?! A zašto si me udariov?

– Ja nisam.

– A ko bi drugi?

– Ko bi znavao ko vas udariov u ovim velikim vašaru.

To je akurat tako bilo. Ja sam biov malečak deran kad sam to čuv. A sad je sve drukčije – i naša mladež. Musi jal ne musi, uzmi ja ovako ja onako, više nije ko kad sam ja deran bijov.

Cvjetovi mećave, 1971.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Da dura i da se pokvari na vrime

Baka Janja prva doletila. Baka Tonka sva šuntrava posljednja se smišća. Pravo da kažem vala ni bilo da j baka Janja došla a da ni bila nazoljita, bisna da kažem. Sida, namišća maramu i pregač pa počinje: »Čeljadi, danaske vala sve mož nadesit, kaće se štagod upaljit jel ugasit, stat jel krenit, bome mož nadesit dokle će šta durat i kaće se pokvarit«. Strina Evča ju prikida što baš baka Janja odviše ne volji: »Baka Janjo de kažte šta ope nevalja? Komu j šta nadesito? Šta j duralo jel nije? Komu se šta pokvarilo? Ta vi uvijek nađete da vam štagod ne paše«. Prostriljila ju baka Janja ispod obrva. Ope namišća maramu, nastavlja: »Evča, Evča, ti ne možeš ćutit, ko vrag da j u tebe. Da ti zašiju labrte ti b prodivanila znaš već na čega. Sramota za kazat. Čeljadi, sićate se ka j nike godine fain rodilo u ataru a i cine bile što j ritko? Dobili novce pa študirali šta će mo vašarit. Nanom sokočalu od televizije svi se utecavu kako će svoje faljit. Komu š povirovat? Na kraju sve vašarili u jednom dućanu. Kako su faljili, najboljem. Vašarili onu mirakulu što pere i suši ruvo i onu što pere sude. Kase već vašarilo i ditetu sokočalo od televizije vašarili. Bome i koštalo. E sade zamislite, sve vašarito se pokvarilo niki dan, ta istog dana. Strkali se po kuće. De traži di su papiri od vašarenja da vidimo šta će mo. Znae kako j kad štagod tražiš onda baš ne mož nać. Našli. Kad ono i nismo morali toliko žurit s traženjem. I šta mislite? Šta papiri kažu? Pa kako se moderno kaže garantira se da će onaj ko j prodo opraviti vašarito ako se pokvarilo u dvi godine od kade se vašarilo, na mistu opraviti jel odnet pa opraviti. I da ništa ne moraš platit. Još piše da ako ne možu opraviti dobiće se novo. A šta mislite dokle j naše vašarito duralo? Pa duralo dvi godine i ni jedan dan. Pokvarilo se oma sutra ka j prošlo dvi godine od vašarenja. Duralo i ni se pokvarilo na vrime. Zamislite da mož nadesit dokle će štagod durat, kaće se pokvarit. Dvi godine prošlo dok si reko britva i sade imamo novo od dvi godine a koda j staro. Odneli smo u varoš da se opravi a koliko će koštati ta igranka od opravljanja ko zna. A da se pokvarilo par dana prija bilo bi opravito brez da košta jel bi dobili novo«. I baka Marica ima šta kazat: »Janjo pa to j ko kako vraćanje, tu triba imat odviše sriće kad vašariš. Kadgode ni bilo tako. Onaj krunjač i krupara što smo kupili prija po vika još duru, majstora nisu vidli, radu koda si je danaske kupio«. Baka Manda objašnjava kako j velika fala da j danaske sve bolje neg prija. Kaže: »Danaske se triba pomoljit kad vašariš jel ako se ne pokvari na vrime zna opravljanje koštati ko novo da vašariš. Ispadne ti isto, jel opravljio jel vašario novo«. I baka Tonka potvrđiva glavom pa još i koda solji ranu dodaje: »Janjo vi baš niste imalli sriće. Ta ja i moj čovek u naše sobe imamo sokočalo od televizije, radi i majstora još ni vidlo a zaboravili smo kasma ga vašarili. I pravo da kažem sve to mene sumnjivo jer kažu da može bit i da se vašarito pokvari ute dvi godine kako b i tribalo pa moraš čekat majstora po par miseci. Još ti znu reć da j najbolje da ga doneseš u varoš pa će bit prija opravito«. Slušam sve ovo pa naglas študiram: »Šta mislite dokle će ovaj svijt durat? Dokle j dragi Bog namislio? Oćel ga na kraju kad već ne bude mogo durat, kad se do kraja pokvari i opravlt?« Svi ćutu, namišću marame i ništa ne kažu.

U NEKOLIKO SLIKA**DSHV i UG Hrvatski Majur:
Sportski dan u Subotici**

Krompir čorba

Čak i kada se naporno cijeli dan radilo na njivi na salašima u okolici Sombora, vodilo se računa da jedan obrok tijekom dana bude kuhan. Ukoliko to nije mogla biti *užna* (ručak), kuhalo se nešto na brzinu i jednostavno za večeru. Gledalo se da juhe bude nekoliko puta tijekom tjedna. Svečana juha kuhala se nedjeljom, a ovim danima *paradajz čorba*, juha od povrća, graškova čorba ili *krompir čorba*.

Krompir čorba juha je od krumpira i drugog povrća, brašna i paprike. Mogla se kuhati i tijekom cijele godine, jer je domaćeg krumpira i mrkve bilo do novog mladog povrća. Čuvali su se u trapovima – iskopanim rupama u zemlji u koje se dolje i sa strana stavljala slama, zatim krumpir, mrkva i peršin, slama od gore i na kraju se sve za-

trpavalo zemljom. U trapovima, koji su obično kopani na rubu vrta ili u dvorištu, povrće je svježije moglo dočekati proljeće. Jedina opasnost bili su miševi i žabe. Imućniji salašari povrće su čuvali u podrumima.

Sastojci:

2 veća krumpira
3 srednje mrkve
2 peršina
1 glavica luka
2 jušne žlice brašna
malo manje od jušne žlice paprike
soli po ukusu
mast
voda
tijesto

Priprema:

Očistiti i na kocke narezati krumpir i luk, a mrkvu i peršin na tanke kolutove. U dubljoj posudi ugrijati mast, otprilike koliko stane na vrh kuhače, i na vrelu mast usuti rezano povrće. Pirjati nekoliko minuta (oko 5 minuta) na laganoj vatri, skinuti s vatre, dodati brašno i papriku, sve dobro promiješati i nakon minute-dvije vratiti na slabu vatru stalno miješajući. Zaliti s oko dvije litre hladne vode i nastaviti lagano kuhati. Vatru ne treba pojačavati jer će kada proključa iskipjeti. Dok se ne ukuhaju brašno i paprika, treba miješati pjenu i tek kada padne pjena, čorbu možete ostaviti da lagano vri. Soli dodati po ukusu.

Kuhana je za oko sat. Povrće će se brzo skuhati, ali bolji okus će imati ako se duže kuha, ali paziti da se povrće ne raskuha.

Na kraju mogu se zakuhati krpice ili sitni valjušci. Tko voli, može *krompir čorbu* zakiseliti s jednim jajetom i malo octa. To će dati i gustinu.

Jela se i s kruhom. Obitelji koje su držale krave i imale vrhnja u *krompir čorbu* dodavale su vrhnje, svatko posebno u svoj tanjur.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

JEDNOM POLISOM pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osiguraćete se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

- 1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
- 2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
- 3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
- 4. Pomoć na putu;
- 5. Zamensko vozilo.

www.milos.rs
011/ 715 23 00

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

pokrovitelji:

ČAVOD ZA KULTURU
VOLJODARSKIM MILOSTI

SRIJEMCI SRIJEMU

nedjelja,
17. 11. 2024.
u 19 sati

Kulturni centar Ruma

Sudjeluju:

HKPD „Matija Gubec“ Ruma

HKPD „Jelačić“ Petrovaradin

Hrvatska čitaonica „Fischer“ Surčin

Zajednica Hrvata Zemuna „Ilija Okrugić“

Društvo hrvatske mladeži Zemuna

HKC Srijem „Hrvatski dom“ Srijemska Mitrovica

HKUPD „Tomislav“ Golubinci

HKD „Šid“ Šid

